

Èl lìber dij Proverbi

Da la Neuva Bibia an Lenga Piemontèisa
voltà da Pàul E. Castlin-a e da Majo Galin-a

**Edission
Tempo di Riforma**

2023

Costa version dël liber dij proverbi a l'é tirà da la Neuva Bibia an Lenga Piemontèisa ch'as peul trovesse compléta a l'adressa dla Ragnà <https://pms.wikisource.org/>

Còdes ISBN:

Introduccion a l'euvera compléta dla Neuva Bibia an Lengha piemontèisa

Costa version ëd la Bibia ebràica e cristian-a an lengha piemontèisa, soagnà da Pàul E. Castlin-a, pastor evangelich, e Majo Galin-a, a-j va dapress al métod ëd l'equivalensa dinàmica (pënsé për pensé).

Sò bu a l'é la divulgassion dla Paròla 'd Nosgnor e "parlé al cheur" dla nòstra gent con un lengagi "ëd minca dì". Për coj ch'a veulo fonghé ancreus lòn ch'a lesò, dle nòte al pé dla pagina a dan ëd pcite spiegassion e rendission alternative dl'istess vers, ma i arcomandoma sèmper ëd comparisioné tut a 'd bibie an d'àutre lenghe.

I l'oma fàit nòstr travaj - e sossì a l'é nòstr prim presupòst - ant la përsuasion che la Bibia a l'é nen "un liber qualsëssia, ma ch'a trasmèt la Paròla 'd Nosgnor. A l'é për lòn che an fasend sto travaj i l'oma avù la pì àuta diligenza e respet. I l'oma 'dcò respetà la tradission ëstòrica dla magioransa dle bibie publicà da le cese cristian-e e dle sinagòghe ebràiche ant nē spirit ecuménich.

Costa version ëd la Bibia a l'é basà an sël travaj editorial sientìfich ëd la version anglèisa dla Bibia ciamà "NET Bible" (New English Translation) an comparassion con vaire d'àutre version bin spantià ant ël mond. La NET Bible a l'é compagnà da 60.932 nòte ch'a dëspiego 'l motiv ëd la particolar sernìa 'd minca espression dovrà ant la tradussion e dl'interpretassion dàita a cole paròle o vers ch'a l'é malfé rendje con precision. A cole nòte i adressoma 'l letor ch'a veuja comprende 'l motiv ëd nòstre sernie d'espression.

Për lòn ch'a riguarda ël Testament Vej (la Tanach ebràica), ël travaj 'd tradussion a l'é dzurtut col ëd Majo Galin-a, e Giovanna Gribaud ch'a l'ha falò la pì part ant j'agn 1980 e ch'a l'ha publicalo an sl'arvista La Slòira.

Për lòn ch'a riguarda 'l Testament Neuv, costa tradussion piemontèisa as peul consideresse na revision stilistica dël Testament Neuv an lengha piemontèisa dël 1841, con comparassion scrupolosa dij pì bon test grech a nòstra disposission ancheuj.

Pàul E. Castlin-a, edission dl'aost 2023

Èl lìber dij Proverbi

Introdussion

Èl lìber dij Proverbi a l'é na colession ëd proverbi e d'amaestrament ëd vaire sòrt. Cost lìber as peul dividse an tre part.

La prima part (capìtoj 1-9) a l'é tanme na longa introdussion ch'a trata dël valor e dl'importansa dla saviëssa. Vaire vire la saviëssa (o sapiensa) a l'é rapresentà tanme na fomna e, ant ël pcit poëma ch'an dà la ciav për comprende tuta la colession (8:12-31) a l'é considerà ant na strèita relassion con Dé e coma la prima euvra che chiel a l'ha creà. An chila Dé a treuva soa gòj e da chila a dipend l'armonia dël mond.

La sconda part (capìtoj 10-29) a conten na série motobin longa 'd proverbi: ij proverbi 'd Salomon (10:1-22:16 e 25:1-29:27) e d'àutri savant (22:17-24:22 e 23:23-34). An costa part as treuva 'd proverbi motobin antich, dont vaire a son nassù ant la cort (pr' esempi 16:10-15). D'àutri, tutun, a son squasi l'istess ëd coj d'un savant antich egissian ch'as ciamava Amenemope (22:17-23:14).

La tersa part (capìtoj 30-31) as compon ëd tre toch independent, dont dòi a son l'arzultà dl'atività 'd savant ch'a son pa d'Israelita (30:1-14 e 31:1-9). Tanti passagi dël lìber dij proverbi a smijo a d'àutri scrit ëd savant ch'a l'ero motobin ëspantià ant l'Orient antich. Èl proverbi concis a l'era na manera 'd transmètte da generassion a generassion la saviëssa aquistà con l'esperienza, ma an nòst lìber as trata pa mach ëd sapiensa uman-a, perchè la conossensa dle lege dla vita a peul pa separese da la fede an Dé. An efet, ant ij proverbi ij pi antich, ël rispet për ël volèj ëd Dé a l'é giusta considerà coma 'l pont ëd partensa 'd minca saviëssa. Ant ij proverbi ij pi recent la saviëssa a l'é considerà coma la stra ch'an pòrta a Dé.

La maniera 'd parlé dël liber dij Proverbi a l'é tipica ëd cola dij magister. A giutava a tnije an memòria soa cadensa poëtica e ritmica. A l'é soa carateristica 'l paralelism, visadì l'arpetission dla midema ideja doe vire con paròle diverse ant le doe metà dël versèt. A dovro 'd paragon, l'enumerassion ëd fàit o situassion ch'a l'han an tra 'd lor ëd corrispondense misteriose (pr' esempi 20:15-16), le conte autobiogràfiche (pr' esempi 24:30-34), j'orassion (30:7-9), le dotrin-e d'un magister paragonà a 'd fieuj.

La formulassion dij proverbi a l'é gropà a la maniera 'd pensé 'd tuit ij dì e ch'as capiss sùbit: ël savant as opon al folitro, ël giust a lè dzonest, lè scior al pòver. Tutun, coste contrapossion a dan espressio a n'idèja 'd pèis: as ha da serne an tra lòn ch'a pòrta a la vita e lòn ch'a pòrta a la mòrt. Costa sernìa - che an d'àutri liber ëd la Bibia a lé proponù a tut ël pòpol d'Israel ant ij grand fàit ëd la stòria - ambelessì a l'é aplicà a la vita 'd minca dì ëd la gent. Ij consèj ch'as treuvo ambelessì a servo për edificé na vita ch'a-j piasa a Nosgnor. An efet, ij savant a veulo mostré che ij giust a son sempe arcompensà e lè dzonest sempe castigà. Costa teorìa dla retribuission, che an certi cas a smija contrària a l'esperienza, a veul fortì che Nosgnor a l'é nen ëstrangé al bon èsit o al faliment ëd la vita uman-a.

Ël pròlogh dël liber (1:1-7) a dis che la colession antrega as arfà a Salomon, përchè chiel a l'era considerà 'l savant për ecelensa. Tutun as peul armarchesse coma vaire soe part a son da consideré pì recent, A l'é malfé deje na data precisa a minca un-a dle part ëd cost liber, përchè a buto ansema 'n patrimonì sapiensial ch'a l'é comun a tute le èpoche stòriche e a le siviltà orientaj dl'istess temp dl'Israel antich. Cost liber a l'é donca l'arzultà 'd secoj ëd riflession dij savant d'Israel che, a soa vira a l'han fàit tesor dl'amaestrament ëd savant ch'a son nen d'Israelita ant l'Orient antich.

1

Pròlogh

¹Proverbi 'd Salomon¹. fieul ëd David e rè d'Israel. ²Ël propòsit ëd cost' archèuita a l'é 'd fé conòsse lòn ch'a sìa la saviëssa e la disciplin-a² e 'd giuté a fé antende 'l disserniment dij savi. ³Sò propòsit a l'é 'd mostré a vive na vita disciplinà e 'd bon ésit, ëd giuté a fé lòn ch'a l'é giust, onest e drit. ⁴Costi proverbi a mostreran la prudensa ai bonomeri, conossensa e discession ai giovo. ⁵Ij savi ch'a scoto sti proverbi-sì a vniran giudissios na vira 'd pl. ⁶J'anteligent a n'arseivran ëd bon-e 'ndicassion për trové la stra giusta cand ch'a esaminran lòn ch'a veulo dì sti proverbi e paràbole, le paròle dij savi e ij sò enigma.

⁷Ël timor ëd Dé a l'é 'l fundament ëd la vera conossensa³: mach dij fòj a peudrò dèsspressié la saviëssa e la disciplin-a.

⁸Mè fieul, fà cas a lòn ch'a dis tò pare cand ch'at amaestra⁴, scarta pa da lòn ch'at mostra toa mare. ⁹Lòn ch'it amprendes da lor at sarà tanme na garlanda⁵ an sla testa e 'n colié d'òr portà con onor.

1 Cfr. 1 Re 4:32.

2 O "d'istrussion moraj". Il tèrmin מוסר (musar) a l'ha tre significà: (1) la disciplina (régola 'd vita, educassion) che pare e mare a mostro ai sò fieuj e fije, e soe sansion disciplinarie; (2) amonission, esortassion, consèj, e (3) esercitassion, instrussion, ansegnament. A va ansema a חכמה (chochmah, "sapiensa, abilità moral") e as arfà a j'istrussion moral (la manera 'd vive) ch'ël liber dij proverbi a presenta ai sò letor. J' istrussion a bato an sù cola sapiensa ch'as oten da l'armarché cole ch'a son le consequense d'assion fòle da part d'àutri e a miro d'arforsé l'abilità a tni sota contròl l'anclinassion a la folandràgine. Chèich vòta sossì a ven cand ch'as fà esperiensa 'd castigh da Nosgnor.

3 Cfr. Giòb 28:28; Salm 111:10; Proverbi 9:10.

4 O: "at coregg".

5 O: "coron-a".

Avertiment contra j'angann ëd l'avidità

¹⁰Mè fieul, lass-te pa ambrojé da gent senza scrùpoj. ¹¹At diso: "Ven con nojàutri, foma d'amboscà pèr massé cheidun! Mach pèr divertisse 'n pò: foma tombé un chèich nossent ant na tràpola! ¹²Travondòmlo viv coma ch'a fà la mòrt. Travondòmlo tut antreggh, fomlo tombé 'nt na tampa.

¹³Pensa mach a tut lòn ch'i-j podrìo ciapeje. I ampiniroma nostre ca con tuta la ròba ch'i podroma ciapeje⁶. ¹⁴Fà càusa comun-a con nojàutri, i së spartiroma la torta!".

¹⁵Mè fieul, và nen con ëd gent ëd cola sòrt-là; sta bin lontan dai sò senté.

¹⁶Córje pa dapress: a veulo mach fé 'd còse grame; a fan lest a vèrsé 'd sangh. ¹⁷Se n'osel as n'ancòrz ch'a l'han butaje 'n bers pèr ciapelo, as në stà bin lontan. ¹⁸Con tut lòn, cola gent-là la tràpola a l'han butala là mach pèr lor midem; a saran lor a tombeie 'ndrinta. ¹⁹A l'é cola la sòrt ëd tuit coj ch'a son àvid ëd guadagn dzonest: a-j roba la vita.

Arciam ëd la saviëssa

²⁰La saviëssa a crija pèr le stra: ant la pùblica piassa a fà sente fòrta soa vos. ²¹A ciama la gent ch'a stà arlongh la via prinsipal e coj ch'a son assamblà press a j'intrade dla sità. A dis: ²²"Fin-a a cand, vojàutri ij bonomeri, i restreve tacà a vòstra bonomerìa? Fin-a a cand, vojàutri, jë schergnitor, i pijereve piassà a fé dë svergne? Fin-a a cand vojàutri fòj i l'avreve an ghignon la conossensa? ²³Vnì-sì da mi e fé cas ai mè consèj: i dovertrai 'l cheur dë 'dnans a voi e iv rendrai 'd gent savia. ²⁴I l'hai ciamave già tante vire, ma i l'ave mai vorsù vnì; i l'hai soens dèstendù ij mè brass anvers ëd voi, e i l'ave fàit visa 'd nen. ²⁵Cand ch'i son butame a vòstra disposission, i l'ave fàit j'ignorant e i l'ave arfudà j'arpròcc ch'iv fasia. ²⁶Contut, cand ch'av tocrà la dësgrassia, maravijeve peui pa ch'i sarai mi a rije. I sarai mi a feve dë schergne cand che 'l dësastr av tombrà a còl;

6 O: "con ëd ladrarie".

²⁷cand che 'l maleur av ciaprà 'd pianta tanme n'orissi con la tempesta; cand che 'd bòt an blan l'angossa e ij sagrin as antrucran contra 'd voi .

²⁸Anlora i crijereve agiut, ma mi i rëspondrai nen; im sërchereve, ma im trovreve pa.

²⁹A sarà parèj pèrchè a l'han avù an òdio la conossensa e a l'han soasì d'avèj gnun-a tèmma 'd Nosgnor, ³⁰A l'han arfudà ij mè consej e a l'han fàit nen cas ai mè rimpròcc. ³¹Pèr lòn a dovràn mangé ij frut amèr d'avèj vorsù vive coma lor a vorìo e a l'avrà da gumité lòn che prima a-j piasìa tant.

³²A l'é pròpi pèr motiv ch'a l'han pa scotame che ij bonomeri a marcio lest anvers la mòrt. A l'é pèr soa testardàgin che jè stùpid a trovran mach la ruin-a a speteje. ³³Contut, tuti coi ch'a më scoto a vivran an pas e a l'avran gnun sagrin da patì".

2

Ij tesòr èd la saviëssa

¹Fieul mè car! Ten an bon cont lòn ch'it diso e ij mè precèt fich-tje bin an testa⁷! ²Che toe oriye a perdo gnanca na paròla 'd lòn ch'a dis la saviëssa; che tò cheur a sia dël tut dovert a 'rsèive 'l bon sens. ³Fà n'apel a l'antendiment ch'a ven-a da ti; ciama a gran vos che l'anteligensa at ven-a a l'ancontr. ⁴Vane a l'arsèrca coma s'as tratèissa d'argent, scandàjla coma s'it sërchèisse 'd tesòr èstèrmà. ⁵Antlora it comprendras lòn ch'a veul dì 'l timor èd Dio⁸ e it rivras a conòsse la volontà 'd Nosgnor⁹.

7 O: "guerna ij mè comandament drinta'd ti".

8 O: "lòn ch'a veul dì veneré Nosgnor", avèine rispèt.

9 O: "la conossensa 'd Nosgnor".

⁶A l'è da Nosgnor ch'a ven la saviëssa, e mach da chiel; a l'è da soa boca ch'a ven la conossensa e l'antendiment. ⁷A l'è chiel ch'a guerna pèr l'òm onest e giust ëd consej d'efet e sicur; chiel a l'è tanme në scu ch'a proteggej coj ch'a vivo con bravëssa. ⁸Chiel a monta la vardia ai vieuj dij giust e a proteggej ij pass ëd coj ch'a-j son fedej.

⁹A l'è antlora ch'it comprendras lòn ch'a sia na vita giusta e onesta, la vita onorà ch'a men-a al boneur. ¹⁰Ant ël moment che la saviëssa a intra an tò cheur pèr pijene la residensa, it godras ëd conossensa. ¹¹La prudensa a vijerà dzora 'd ti e l'antendiment at guarderà. ¹²La saviëssa at salverà da j'angann ëd le pèrson-e grame, da cole ch'a stòrzo le paròle pèr confonde; ¹³da coj ch'a l'han chità ij senté dla dritura pèr marcé andrinta dè strà scure; ¹⁴Lor-lì a l'han piassi a fé 'l mal e as arlegro dla pèrversità dle canaje. ¹⁵Soe assion ëd lor a son pèrverse e dzoneste, a van ans na strà ch'a pòrta mach a la rovin-a.

¹⁶La saviëssa at farà scampé da la fomna anciarmanta e 'nmoral¹⁰, da la fomna ch'a l'ha pa dè scrujoj moraj e ch'a devvra 'd paròle dosse. ¹⁷A l'ha chità 'l marì ch'a l'avìa cand ch'a l'era giovo e a l'ha pa mantnù lè promësse¹¹ ch'a l'avìa fàit dè 'dnans ëd Nosgnor. ¹⁸Soa ca a l'è drocanta e a craserà a mòrt coj ch'a l'àbito, a l'è an sla stra ch'a men-a al simiteri¹². ¹⁹L'òm ch'a-j fà visita a l'è condanà¹³, a podrà pi nen arpijé le stra dla vita.

²⁰Nopà, vaje dapress a le pianà dla gent da bin, resta an sël senté dij giust. ²¹Pèrchè mach ij giust a vivran ant ël pais¹⁴; a-i restran mach coj ch'a son senza rimpròcc. ²²Ij pervers a saran rancà via dal pais, ij traditor ëd Nosgnor a në saran dësreisà.

10 O: "da l'adùltera".

11 O: "èl pat", "l'aleansa", "a l'è dësmentiasse dl'aleansa 'd sò Dé".

12 O: "ij sò vieuj a men-o vers ij mòrt", o "al pais dj'ombre".

13 O: "a farà pì nen artorm".

14 O: "ant la tèra".

3

Fiusa an Nosgnor

¹Fieul mè car! Dësmentia mai lòn ch'it mostro; guerna ij mè precèt an tò cheur. ²S'it fas parèj, ti 't godras ëd na vita longa, di e d'agn ëd foston e 'd pas. ³Perde pa l'amor e la fidelità¹⁵, gropt-je al còl, gràvie an tò cheur. ⁴A l'é parèj ch'it vagneras ël favor e la stima tant ëd Nosgnor che dla gent¹⁶. ⁵Fidte a Nosgnor con tut tò cheur e pa nen a lòn ch'it chërde 'd savèj fé. ⁶Se ti 't ten-e present Nosgnor an tut lòn ch'it antraprende, chiel at farà da guida sicura, at ëmnerà an sla stra pì drita. ⁷Chërd-te pa d'esse bon a fé tut daspèrtì: àbie 'n sant timor ëd Dio e stà lontan dal mal¹⁷. ⁸At farà mach dël bin a tò còrp e ij tò òss a restran giovo. ⁹Smon a Nosgnor ij tò beni, le primissie 'd tò arcòlt, ¹⁰e ij tò grané as ampiniran ëd foston; ël most a dësbordrà da toe tin-e.

¹¹Car ël mè fieul, arfuda pa la coession ëd Nosgnor e dëspressia pa ij sò rimprocc¹⁸. ¹²Nosgnor a rimproccia coj ch'a-j veul bin, coma ch'a fà 'n pare con sò fieul preferì¹⁹.

La saviëssa a sicura 'd boneur e 'd pas

¹³Che 'd boneur ch'a l'ha col ch'a treuva la saviëssa e l'òm ch'a vagna d'antendiment. ¹⁴La saviëssa a l'é pì lucrosa che l'argent, it nê faras seurte pì 'd profit che da l'òr. ¹⁵A l'é pì pressiosa che le giòje; a trapassa tut lòn ch'it podrie avèjne anvìa. ¹⁶Con na man a sporz na vita longa e con l'àutra richëssa e onor. ¹⁷Soe vie a son agreàbil da marceje ansima; ij sò senté a

15 O: "vrità".

16 Cfr. Luca 2:52.

17 Cfr. Roman 12:16.

18 Cfr. Giòb 5:17.

19 3:11-12 cfr. Arvelassion 3:19; Ebréo 12:5-6.

son pacìfich. ¹⁸La savièssa a l'é n'erbo dla vita pèr tuti coj ch'a-j èstan dacant; bonoros a son tuti coj ch'as në ten-o strèit.

¹⁹Nosgnor a l'ha fondà la tèra an sla savièssa; con l'antendiment chiel a l'ha rendù stabij ij cej. ²⁰Con soa siensa chiel a l'ha fàit èsgorghé10 le sorgiss dj'eve, e da le nivole a fà calé la pieuva.

²¹Car èl mè fieul! Guerna la discession e la prudensa e perdje mai èd vista! ²²At arneuveran la vita; at faran l'aspèt fin-a pèl bel! ²³It marceras sicur e gnun a podrà fete d'antrap. ²⁴Cand ch'it cogeras pèr deurma it l'avras gnun-a tèmma, it l'avras un seugn pacìfich. ²⁵It l'avras pa d'avèj tèmma dle sajètte nì dj'atach ch'a ven-o da le canaje, cand ch'a rivo, ²⁶pèrchè Nosgnor at èstarà dacant e a 'mpedirà che ti 't tombe an tràpola.

Na condòta onesta

²⁷Négh-je pa 'd fé dèl bin a chi ch'a n'ha 'l drit, s'a l'é an tò podèj èd felo. ²⁸S'it peude felo sùbit, disje pa a cheidun: "Adess vatne, lòn ch'i t'am ciame i lo farai doman". ²⁹Màchina mai 'd fé 'l mal contra tò amis, col ch'a viv con ti e ch'a l'ha fiusa 'd ti. ³⁰Rusa pa senza rason, se cheidun a l'ha pa fate 'd mal. ³¹Àbie gnun' anvìa dl'òm violent, sta bin lontan da soe vie, ³²pèrchè Nosgnor a l'ha an ghignon la gent pèrversa, ma la gent onorà a l'ha pèr amis. ³³Nosgnor a malediss la ca dle canaje e a benediss l'abitassion dij giust. ³⁴Chiel as fà dè schergne 'd coj ch'a fan èd schergne, ma a la gent ch'a l'é ùmil a j'acòrda sò favor²⁰. ³⁵Ij savi a l'avran la glòria pèr n'ardità, ma ij fòj la vèrgògna.

20 Cfr. Giaco 4:6; 1 Pero 5:5.

4

La trasmissione ëd la saviëssa

¹Car ij mè fieuj! Scoté l'istrussion d'un pare; spòrze l'orija e i amprenve l'anteligensa. ²Iv trasmëtto un savèj soasì: lassé pa da banda lòn ch'iv mostro! ³Cand che mi medésim i j'era na masnà, cand che mia mare am cudìa afetuosa, ⁴mè pare am amaestrava e am disìa: “Arcòrd-te sèmpër ëd mie paròle; osserva ij mè precèt e it vivras coma ch'as deuv. ⁵Amprend lòn ch'a sìa vive 'd manera anteligenta e savia. Dësmentia pa le paròle 'd mia boca e slontante nen da lor. ⁶Chita pa la saviëssa perchè a sarà chila ch'at guernerà. Veuije bin e chila at protegerà. ⁷La còsa la pì importanta dla vita a l'é amprenve la saviëssa²¹, qual ch'a në sia 'l pressi va a catete d'anteligensa. ⁸Stima 'l gran valor ëd la saviëssa e chila at farà nòbil; ambrass-la e chila at esaltrà²². ⁹Tanme 'd diadema at soagnerà la front e at farà sté dë 'dnans ëd tuti con onor e blëssa.

Dòi senté, dòì comportament

¹⁰Fieul mè car! Scota mie paròle e ij di 'd toa vita a saran tanti. ¹¹I l'hai mostrate la giusta diression d'andé; i l'hai compagnate pèr dë stra bon-e. ¹²S'it marce an cole stra-lì, gnente at farà antrapé; bele s'it core, it t'antrucas mai. ¹³Àbie soen ëd toa istrussion, chitla pa; tente strèit a chila, perchè a l'é toa vita. ¹⁴Vaje pa dapress a le pianà dle canaje; va nen anans, a son le strà 'd gent perversa. ¹⁵Chèt-je cole strà, torna andré, a l'é la via dla gent grama; cambia diression, passa nen da lì. ¹⁶Cola gent-lì a peulo gnanca deurme perchè ch'a stan sèmpër a gabolé dla manera pèr fé antrapé d'àutri. ¹⁷A mangio 'l pan dla gramissia e a bèivo 'l vin dla violensa. ¹⁸D'àutra part, la via dij giust a l'é tanme la pronta dël di: a

21 O: “ël prinsipi dla saviëssa a l'é amprenve la saviëssa”.

22 O: “at renderà onor”.

splendriss sèmpèr pì ciàira fin ch'a riva 'l di pien. ¹⁹La via dle canaje, contut, a l'é tanme marcé ant na neuit èscura: a vèddo gnanca ch'a-i j'andran a antrapesse.

Marcé decis an sla via bon-a

²⁰Fieul mè car! Scotà mie paròle, spòrz l'orija e sent lòn ch'it diso. ²¹Perdje pa 'd vista; guernje al fond ëd tò cheur. ²²A son vita pèr coj ch'a-j treuvo; a son ëd meisin-e pr' ël còrp. ²³Dzortut, fà la guardia a tò cheur senza mai andurmite, pèrchè a l'è 'l cheur la sorgiss d'andoa ch'a cola la vita.

²⁴Arfuda le busiardarìe, sta lontan da j'angann. ²⁵Che ij tò euj a vardo sèmpèr drit; che tò sguard a sia sèmpèr fiss a lòn ch'at èstà dnans. ²⁶Varda bin dova ch'it butes ij pé, e toa marcia a sarà sèmpèr sicura²³. ²⁷Virte mai nì a drita, nì a mancin-a. Fà 'tension a nen tombé ant ël mal.

5

La fomna sedutriss

¹Fieul mè car! Fà 'tension a mia sapiensa, dà dl'orija ai mè savi consèj, ²antlora ti 't podras mostré²⁴ 'd discession e da toa boca²⁵ a seurtiran còse sensà.

³Ij làver ëd la sedutriss²⁶ a san d'amel²⁷, soe paròle a viro bin tanme 'd roe bin olià, ⁴ma a la fin as arvelo mèrè com ël tòssi²⁸ e pì filà che na spa a taj dobi. ⁵Ij sò pé a coro lest anvers la mòrt, ij sò pass a men-o drit a la tomba.

23 Cfr. Ebréo 12:13.

24 O: "goerné".

25 O: "ij tò làver".

26 O: "dla fomna anciarmanta".

27 O: "l'amel a cola a stisse dai làver ëd la sedutriss".

28 O: "pì amèr che l'absent".

⁶Èl senté ch’a pòrta a la vita, chila a va gnanca a sèrchelo. A va anans com a ven a ven²⁹: as n’anteressa pa.

⁷Për consequenza, fieuj, steme a sente; pense pa ch’ij mè consèj a sio ‘d tròp e ch’as peuda sganfeje. ⁸Sté bin lontan da na fomna parèj; avzineve gnanca a la pòrta ‘d soa ca. ⁹Andé con un-a parèj at farìa mach perde tò onor³⁰ e it pèrdries, pèr motiv èd gent senza pietà, tut lòn ch’it l’has vagnà ant la vita³¹. ¹⁰Dij strangé a dvorerè ij tò beni e cheidun d’àufr a ‘ndrìa a gòde ‘l frut èd tò travaj. ¹¹E a la fin èd toa vita, mentre che tò còrp a l’è consumà da la maladià, it èstarie mach lì regretos a pioré. ¹²It dirie: “Antlora i l’avìa an ghignon ij rimprocc³²: s’i l’avèissa bin dàit da ment a j’avertiment! ¹³Pèrchè i l’hai pa scotà la vos dij mè magìster nì i l’hai fàit cas a lòn ch’am mostravo? ¹⁴I son rivà an sla broa dla pì granda rovin-a e adess, dè ‘dnans a tuta la comunità, i l’hai da portene l’onta!”.

La benedission èd na bon-a fomna

¹⁵Bèiv l’eva dla toa sisterna, l’eva ch’a sgorga da tò poss. ¹⁶Avrìa-la da sgheiresse l’eva ‘d toa sorgiss? Avrìa-la da perd-se fòra pèr le stra l’eva dij tò torent? ¹⁷Che cola eva a sia mach pèr ti: a l’è pa da spartì con dij foresté. ¹⁸Che toa sorgiss a sia benedìa! Che ti ‘t peuda arlegrete dla fomna ch’it l’has marià quand ch’it j’ere giovo. ¹⁹Ch’a sia pèr ti na serviòta amabil, na sèrbiata grassiosa; che soe pupe at sodisfo sèmper; che sèmper ti ‘t sia cheuit d’amor pèr chila. ²⁰Perchè dovries-to fete anciarmé da na fomna adultera? Pèrchè l’avries-to da casché ant ij brass èd na strangera? ²¹J’eu j èd Nosgnor a bèico sèmper lòn ch’i foma; Nosgnor a conòss tuit ij nòst pass. ²²Ij pèrvers a saran antrapà da soe colpe ‘d lor midéme e a tonberan

29 O: “a l’asar”.

30 O: “a sarìa coma sgheiré le mej fòrse ch’it l’has”, “at farìa andé a lè sgàir”.

31 La “gent senza pietà” as arferiss probàbil a la vendeta dij parent, o dèl mari” ‘d cola fomna.

32 O: “la dissiplina”.

an la tràpola dij sò peccà. ²³A meuireran pèrchè a san pa dominesse; soa stupidità ‘d lor a-j farà vnì ciapà tanme ‘d pèss.

6

Avertiment a chi ch’as rend garant

¹Mè fieul! S’it ses fate garant d’un débit d’un tò amis, o s’it l’has acordate ‘d fé na fidejussion an favor ëd në strangé - ²s’it ses pijate an tràpola daspèrti an fasend n’acòrd ëd cola sòrt-lì e a l’han ciapate pèr motiv ëd toe paròle; ³antlora scota mè consèj: dësangagg-te, pèrchè it ses butate ant le man ëd n’àutr ch’a podrìa avèj gnun-a misericòrdia ‘d ti. Dësmentia tò orgheuj e và a ciamèje dè scancelé tò nòm da la lista dij debitor. ⁴Armanda pa la còsa: falo sùbit³³! Pijte gnun arpòs fin tant che ti ‘t lo fase. ⁵Salv-te tanme la gasela dal cassador o tanme n’osel da ‘l bers.

Èl plandron e la furmija

⁶Amprende la lesson ëd le furmije, vojàutri ij plandron! Amprende da lòn ch’a fan e dventé savi! ⁷Combin ch’a l’abio pèr feje travajé gnun comandant, nì capësquadra, nì padron, ⁸as dan fòrt da fé pèr tuta l’istà e a ‘mbaron-o ‘d nuritura pèr l’invern. ⁹Vojàutri, contut, gargh coma ch’i seve, fin-a a cand i seguiterave a deurme? Cand ch’iv dësviereve? ¹⁰Deurmoma ‘ncora ‘n pò... Sugnocoma ancora ‘n pò... Stoma ancora ‘n pò con ij brass consert pr’ arposé... ¹¹Bin tòst, contut, la miseria, ch’av èstasìa a l’avàit, av sauterà a còl tanme ‘d brigant; la scarsèssa av atacherà tanme ‘d bandì armà³⁴.

33 Let. “Lassa nen che ij tò euj as andurmisso”.

34 Cfr. Proverbi 24:33-34.

Ritrat ëd na canaja

¹²Lòn ch’a jë smija la gent senza valor e le canaje? A van an gir a dì sèmper ëd busiardarie. ¹³Për angané a fan ëd signaj an sghiciand l’eu, bogiand ël pé o con ij dij. ¹⁴Ij sò cheur pervers a complòto ‘d fé ‘d mal e sèmper a pròvoco ‘d ciacòt. ¹⁵Tut ant un moment, contut, a saran ruinà, fàit a tòch senza gnun-a speransa d’arsanì.

Lòn che Nosgnor a l’ha an ghignon

¹⁶A-i é ses còse che Nosgnor a l’ha ‘n ghignon - nò, a-i në j’é set ëd còse che chiel a detesta: ¹⁷d’eu da sfacià, na lenga ch’a dis ëd busiardarie, ëd man ch’a masso ij nossent, ¹⁸ëd cheur ch’a complòto ‘l mal, ëd pé ch’a coro a fé lòn ch’a va nen bin, ¹⁹ëd testimòni fàuss ch’a conto ‘d bale, ëd gent ch’a sëmna la dèscòrdia ant na famija.

Contra l’adulteri

²⁰Mè fieul! Osserva lòn ch’at comanda tò pare e j’istrussion ëd toa mare tñje bin da cont³⁵. ²¹Soe paròle ‘d lor anvlùp-tje sèmper al cheur, pend-tje al còl tanme na colan-a. ²²Cand ch’it marce at faran da guida, cand ch’it deurme a vijeran dzora ‘d ti; cand ch’it dësvije, at parleran³⁶. ²³Ij sò amaestrament a son tanme na lampia ‘nt lë scur e soe istrussion a son un ciàir; cand che lor at fan ëd coression a l’é për fete marcé an sël senté dla vita.

²⁴Ij sò amaestrament at guarderan da la fomna maléfica, da la lenga ‘d sucher³⁷ ëd la sedutriss. ²⁵Che tò cheur a susta pa soa blëssa; lass-te nen ciapé dai sò sguard anciarmant³⁸. ²⁶An càusa ‘d na meretris l’òm a podrà

35 O “arfuda nen”.

36 It në faras oget ëd meditassion.

37 O “seulia”.

38 O “da soe parpèile”.

tombé an misèria³⁹, ma ‘l pressi ch’at farà paghé la fomna marià a podria esse toa vita midema. ²⁷Se cheidun as pijèissa ‘n feu an fàuda, brusaria-lo pa nen soa vestimenta? ²⁸Se cheidun a marcèissa dèscàuss an sla brasa, as bruseria-lo pa nen ij pé? ²⁹L’istess a l’è ‘d n’òm ch’a va a cogesse con la fomna ‘d n’àu, a l’è segur ch’a podria pa èscapé da sò castigh. ³⁰As podriò trové dè scuse pèr un ch’a vè a robé pèr nen meuire ‘d fam. ³¹S’a lo ciapo, contut, a l’avrà da paghé set vire ‘d pì lòn ch’a l’ha robà, bele s’a l’avèissa da vende tut lòn ch’a l’ha antècà. ³²Ma chi ch’a comètt n’adulteri a l’è pròpi ‘n fòl, a l’è tanme un ch’a va a massesse. ³³A ‘rseivrà mach èd barotà e d’angiùrie; soa onta a sarà mai dèscancelà. ³⁴A l’avrà da fé ij cont con la furia d’un mari gelos ch’a l’avrà gnun-a pietà ‘d chiel cand ch’as na pijerà l’arvangia. ³⁵Chiel a acetrà gnun risarciment, nì a sarà sodisfàit èd qualsèssia ‘ndenis ch’it podrie ufrije.

7

N’àu,tra amission contra la fomna seduttriss

¹Mè fieul! Oserva lòn ch’it diso, varda tanme ‘n tesòr ij mè precèt. ²Compiss lòn ch’i prescivo e it vivras! Varda mie istrussion tanme ‘l luminèt dij tò euj. ³Grop-tje ai dij pèr nen dèsmentieje, gravje an sla tàula ‘d tò cheur. ⁴Veuje bin a la savièssa coma s’a fussa toa seure⁴⁰ e che l’antendiment a sia tò parent. ⁵Ch’a sio lor a vardete da la fomna seduttriss, da la fomna d’àu,tri ch’a lustra con soe paròle.

⁶I j’era a la fnestra ‘d mia ca, e i beicava darera dle gelosie. ⁷I l’hai vèddù ch’a-i era ‘d bonomass e an tra ‘d lor, un giovnòt pitòst senza giudissi. ⁸A l’ha travèrsà la stra e, virand da ‘n canton, a l’è anfilasse quacc quacc ant la ca ‘d na fomna. ⁹A l’era l’ambron èd la seren-a, cand ch’a meuir èl di e

39 O: “a ciamé ‘n tòch èd pan”.

40 O “Di a la savièssa: Ti ‘t ses mia seure”.

a riva lè scur ëd la neut. ¹⁰E varda lì, na fomna a l'è vnuje a l'ancontr. A l'era vestìa tanme na meretris e a l'avìa la furbissia ant ël cheur. ¹¹A l'era na fomna sfrontà e testassa, mai contenta dè stess-ne a ca soa. ¹²A-j piasìa pitòst dè stess-ne ora pèr la stra, ora 'nt la piassa dël marcà, a l'avàit an minca canton. ¹³Parèj, chila, col giovnòt, a l'ha ambrassalo e basotalo, peui a l'ha dije con na faccia 'd tòla: ¹⁴"I l'hai giusta presentà ij mè sacrifici 'd comunion"⁴¹. Ancheuj i l'hai compì ij mè vot. ¹⁵A l'è pèr lòn ch'it son vnùita a al rescontr pèr sèrchete e a la fin i l'hai trovate. ¹⁶I l'hai guarnì mè let ëd bele coverte, ëd linseuj a color ëd lin egissian. ¹⁷I l'hai ampèrfumà 'l let con mira, àloe e canela. ¹⁸Ven, foma l'amor fin-a a la matin, anciocomse 'd carèsse; ¹⁹mè òm a l'è nen a ca, a l'è lontan, a l'è partì pr' un viage. ²⁰A l'è pijasse na borsa pien-a 'd sòld e a sarà d'artorn mach a la lun-a pien-a".

²¹Parèj, con la sedussion ëd bele paròle a l'ha falo arende; a l'ha ciapalo a fòrsa 'd lusinghe. ²²E varda-lì col giovnòt a l'è andaje dapress senza fiati tanme 'n vailèt portà al masel, o tanme 'n serviòt ch'a tomba an tràpola⁴², ²³damentre ch'a speta che na flecia a-j trapassa 'l fidich. Chiel a l'era tanme n'osel ch'a vòla 'ndrinta a na rèj⁴³ e ch'as rend pa cont ch'a-j costerà la vita.

²⁴E ora, car ij mè fieuj, steme bin a sente, fé atension a lòn ch'i diso.

²⁵Lasseve nen dèstorné da na fomna parèj, calé pa pèr cola cativa strà. ²⁶A son tanti coj ch'a son tombaje e che parèj a son èstàit ferì a mòrt. ²⁷La ca

41 O "I l'hai 'l sacrifici 'd comunion". Ij sacrifici 'd comunion as arferisso a la carn ch'a l'è vansaie da l'oferta votiva smonùta ant ël santuari (cfr. Levitich 7:11-21). A l'è ciàir che coste sirimònie religiose a l'avio per cola fomna gnun valor èspiritual. An disend ch'a l'ha 'l sacrifici 'd comunion chila a 'ntend che ant ëcà a l'ha 'd carn fresca da mangé, o che chila a l'è pura da la mira ritual e che soe mestruassion a son chità. An tùit ij cas a l'è 'n grafi o "rampin" pèr tiré a soa ca col giovnòt malprudent.

42 O: "tanme un butà ai fèr pr' ël castigh dij fòj".

43 O: "ch'a l'ha maitass ëd fichesse drinta na rèj".

'd na fomna parèj as treuva an sla via ch'a men-a al simiteri⁴⁴, ch'a cala ant la tan-a dla mòrt.

8

L'apel ëd la saviëssa

¹L'ave pa sentù la ciamada ch'a fà la saviëssa e l'anteligensa ch'a fà 'rsoné daspèrtut soa vos? ²Vardela là an sij pòst elevà dacant ëd le strà; a l'é piassasse pròpi a la crosiera dle contrà. ³Vardela 'mbelelà a le pòrte dla sità e a l'intrada dij quarté⁴⁵, là ch'a dis a àuta vos: ⁴"I faso n'apel a tuti vojàutri, mia vos as adressa a tuta la gent, gnun-e ecession. ⁵Vojàutri bonomeri, steme a sente! Abie 'd bon sens⁴⁶! E vojàutri ij folaton, amprende l'anteligensa⁴⁷.

⁶Scoteme: lòn ch'i l'hai da dì a l'é dl'amportansa la pì granda; tut lòn ch'i diso a l'é giust⁴⁸, ⁷pèrch' i diso mach la vrità e am vniria gnanca 'n ment d'ambrojeve. ⁸Tute le paròle 'd mia boca a son drite⁴⁹; a-i é nen dè stòrt o 'd fàuss. ⁹Pèr coj ch'a l'han ëd cognission⁵⁰ a son ëd paròle ciàire, e sclinte pèr coj ch'a veulo trové la conossensa. ¹⁰Avèj pì car mie istrussion pitòst che l'argent, e la saviëssa pitòst che l'òr zècchin, ¹¹pèrchè la saviëssa a l'é pì pressiosa ch' ij rubin. A-i é gnente ch'iv peussa mai avejne l'anvìa ch'a-j sia paragonàbil. ¹²"Mi, la saviëssa, i stago 'nsema al Bon Sens e i sai 'ndova ch'a stan ëd cà la Conossensa e 'l Disserniment. ¹³Tuti coj ch'a l'han

44 O: "Sheòl", "sepolcr".

45 8:1-3 cfr. Provèrbi 1:20-21.

46 O: "buteve giudissi".

47 O: "dovré 'n pò la testa".

48 O: "I l'hai 'n ghignon minca tromparìa", "la tromparìa am dà fastùdi".

49 O: "giuste".

50 O: "disserniment".

timor⁵¹ ëd Dé a l'han an òdio 'l mal. A l'é pèr lòn ch' i l'hai an ghton la superbia⁵² e l'arogansa, la corussion e la gramissia⁵³.

¹⁴Bon sens e bon giudissi a son mie qualità, tanme a lo son la rason e la fòrsa. ¹⁵A l'é pèr mè mojen ch'ij rè a regno e che ij legislator a stabilisso lòn ch'a l'é giust. ¹⁶A l'é pèr mè mojen ch'ij governant a governo e il magistrat a giùdico con giustissia. ¹⁷Mi i veuj bin a tuti coj ch'am veulo bin, e coj ch'am sërco am trovan. ¹⁸Mi i l'hai 'd richèsse e d'onor, ansema a prosperità e giustissia. ¹⁹Ij mè frut⁵⁴ a son mej che l'òr, fin-a mej che l'òr zècchin. Mia produccion⁵⁵ a val da pì che l'argent soasi. ²⁰I marcio an sèl senté dla dritura, an sla via dla giustissia. ²¹Coj ch'am veulo bin a 'rseivran n'ardità bondosa, i ampinirai soe cassafòrt.

²²Nosgnor a l'ha dame fórma⁵⁶ fin-a dal prinsipi, prima 'ncora ch'a s'ancaminèissa a creé⁵⁷. ²³A l'ha 'nstalame⁵⁸ da l'eternità, dal comensament, prima ch' èl mond a esistèissa. ²⁴I son nassù a prima ch'a-i fusso le pèrfondità dj'océan, prim' anco' che le sorgiss a gargojèisso d'eva. ²⁵I son nassù a prima che le montagne e le colin-e a seurtisso fòra, ²⁶prima che Nosgnor a l'avèissa fàit èl mond e ij camp, o ch'a fussa seurtì fòra la prima póer midèma dla tèra. ²⁷Quand che Dé a l'ha stabilì ij cej, prima che chiel a trassèissa l'archengh ëd dj'océan, i j'era già là. ²⁸Già i esistìa prima che le nivole a fusso butà là 'n àut, anans ch' a fusso scavà bin ancreuse le surgiss. ²⁹I j'era già là prima ch' a fussa butà 'n limit ai mar pèrch' a 'ndèisso nen pì 'd dlà dij sò finagi. Cand che Nosgnor a l'ha trassà le fondassion ëd la tèra ³⁰mi i j'era l'architet ch'a-j'èstasia a le còste. Mi i l'hai

51 O: "timor reverensial".

52 O: "l'orgheuj".

53 O: "ch'a parlo an manera pèrversa".

54 O: "cadò, argal".

55 O: "mia archeujta".

56 O: "creame".

57 O: "prima ch'a creèissa minca d'àutra còsa". A l'é 'l "progèt" dla creassion midèma, èl sò criteri. Cfr. Arvelassion 3:14.

58 O: "consacrame", "nominame".

sèmper compiasuje e i l'hai mai chità d'arlegreme 'd soa presensa. ³¹I j'era pròpi contenta quand ch' èl mond a l'é stàit creà e i son arlegrame tant ëd l'umanità⁵⁹.

³²Anlora, mè fieuj, steme bin a sente: che 'd boneur ch'a l'han coj ch' a përcoro ij mé senté! ³³Scoté bin lòn ch'iv mostro, fé pa visa 'd nen! ³⁴Che 'd boneur ch'a l'han coj ch'a më scoto, coj che, di apress di, a vijo a mie pòrte, ch'a më speto, dacant a mia ca, ch'i në seurta! ³⁵A l'han ëd boneur përchè coj ch'am ancontro a treuvo la vita e 'l favor ëd Nosgnor. ³⁶Contut, coj ch' al contrari a veulo pa ancontreme, a fan mach ëd mal a lor midem. Tuti coj ch'am veulo pa bin a-j pias la mòrt.

9

L'anvit ëd la saviëssa

¹La saviëssa a l'ha fabricà soa ca con set colon-e bin tajà. ²Për soa inaugurassion, a l'ha prontà 'n disné gròss⁶⁰ con ëd mangé e 'd vin⁶¹ soasi e a l'ha parà la tàula. ³Peui a l'ha mandà soe servente a fé l'anvit dai pont pì àut ëd la sità. A crija: ⁴“Vnìje tuti, vojàutri ij bonomeri⁶²”. A coj ch'a l'han gnun bon sens i diso: ⁵Vnì a mangé mè pan, a bèive 'l vin ch'i l'hai prontà. ⁶Chité da vòstra folandràgine përchè trové lòn ch'a sìa na vita vera; amprende a vive 'd manera giudissiosa!”.

Èl savi e 'l malgrassios

⁷Col ch'a rimpròcia la përsone-a malgrassiosa a n'arseivrà mach d'ansolense; col ch'a buta an sl'avis n'òm gram, an cambi a 'rseivrà mach

59 O: "con ij fieuj ëd l'òm".

60 Lét. “a l'ha maslà soe bes-cie”, “a l'ha prontà da mangé”.

61 Lét. “a l'ha mes-cià 'l vin”.

62 O: “vojàutri ij sempi”, “ch'i manche d'esperienza”.

d'ofèise. ⁸Arpròcia pa la pèrson-a malgrassiosa, perchè at t'avrà an òdio, ma la pèrson-a savia, cand ch'a 'rsèiv d'arpròcc a nè sarà arconossenta⁶³ ⁹Istruiss un savi, e chiel a vnirà 'ncora pì savi. Dà d'amaestrament a 'n giust, e chiel a 'mprendrà fin-a 'd pì.

¹⁰Rispeté Nosgnor⁶⁴ a l'é 'l fundament ëd la saviëssa⁶⁵. Vera 'nteligensa a l'é conòsse 'l Dé sant. ¹¹La saviëssa a slongherà ij tò dì, a multiplicrà j'agn ëd toa vita. ¹²Esse giudissios at darà mach ëd vantagi; esse malgrassios e 'nsolent a lo pagheras mach ti.

L'anvit ëd la folandràgine

¹³La folandràgine a l'é na fomna brajasson-a e gnoranta ch'a sa pa lòn ch'a fà. ¹⁴A stà lì setà a la pòrta 'd soa ca, as buta al pont pì àut ëd la sità, ¹⁵e a ciama tuti coj ch'a passo pèr lì, coj ch'a van pèr soa stra. A-j dis: ¹⁶“Vnì-sì, vojàutri ij bonomeri. A coj ch'a l'han gnun bon sens i diso: ¹⁷L'eva robà a l'é pì dossa, ël mangé proibì a l'é pì savoros!”. ¹⁸Lor, contut, a san pa che ij sò dèspite a son già ant ël fond dël pais dij mòrt.

10

Prim' archeuita dij proverbi 'd Salomon

¹Ij proverbi 'd Salomon.

Un fieul giudissios a fà gòj a sò pare; un fieul ësvantà⁶⁶ a l'é na cros pèr soa mare.

63 O: “at vorerà bin”.

64 O: “ël timor ëd Dio”.

65 Cfr. Giòb 28:28; Salm 111:10; Proverbi 9:10.

66 O: “fòl”.

²A dan gnun ver profit ij tesòr catà con la malissia, ma la dritura⁶⁷ at salva da la mòrt.

³Nosgnor a pija pa pèr la fam l'ànima dij giust, ma a sodisfa nen l'aptit dij malegn.

⁴Ij fagnan a dvento bin tòst pòver, ma as arricchisso coj ch'a travajo con diligensa. ⁵Coj ch'as dan da fé ant ël temp ëd la mësson a son ëd fieuj bin giudissios, ma coj ch'a deurmo cand ch'a dovrìo mèje a son na dësgrassia.

⁶A pieuvo 'd benedission an sla testa dij giust, ma a l'é l'infamia ch'a quata ij malegn⁶⁸.

⁷La memòria dij giust a sarà benedìa, ma 'l nòm dij malegn a sarà dësmentìa⁶⁹.

⁸Ij savi 'd cheur as arlegro d'arsèive d'amaestrament⁷⁰ ma ij babiliard a l'é mej perdje che trovèje⁷¹.

⁹Na condòta onesta a l'é la pì sicura, ma na condòta pèrversa a sarà bin tòst arconossù a e a 'rseivrà sò castigh..

¹⁰Coj ch'a sghicio l'euj a lòn ch'a l'é pa giust a van al rëscontr ëd sagrin, e 'l babiliard a tombrà an ruin-a.

¹¹La boca dël giust a l'é 'n poss ëd vita, ma la boca dij malegn a stërma d'antension violente.

67 O: "l'onestà".

68 O: "la violensa a quata la boca dij malign".

69 O: "a marsa".

70 O: "dij comand".

71 O: "a tomberan", "a saran rovinà".

¹²L'òdio a cissa 'd discòrdie ma l'amor a quata tute le trasgression⁷².

¹³As treuva 'd saviëssa an sij làver ëd la përsón-a giudissiosa, ma le marche ëd lëgnà as treuvo an sla schin-a dij folitro.

¹⁴Ij savi a fan tesòr ëd conossensa, ma la boca d'un folitro a 'nvita la rovin-a.

¹⁵La richëssa a l'é piassafòrt dlë sgnor, la povertà la rovin-a dël pòver.

¹⁶L'arcompensa dël travaj dël giust a l'é la vita, ma lòn ch'a vagna 'l malegn a l'é mach ël castigh ëd sò peccà.

¹⁷Col ch'a fà tesòr dj'amaestrament a marcia an sla via dla vita, ma col ch'a 'rfuda la coression a va a ramengh.

¹⁸Stèrmé l'òdio at rend n'ipòcrita⁷³; sparlé dj'àutri at rend un fòl.

¹⁹L'òm ch'a ciaciara tròp a dròca 'n peccà ma l'òm ëd pòche paròle a l'é pi savi. ²⁰La lenga dël giust a l'é tanme d'argent soasì, ma ij pensé⁷⁴ dël malegn a l'han gnun valor. ²¹Le paròle dël giust a son ëd nuriment për tanti, ma ij folitro a meuro për mancansa 'd cognission.

²²A l'é la benedission ëd Nosgnor ch'a rend ësngnor⁷⁵; a-i é pa pi da gionteje.

72 Cfr. Giaco 5:20; 1 Pero 4:8.

73 O: "un busiardon".

74 O: "ël cheur".

75 O: "ch'a dà 'd richëssa".

²³Al folitro a-j fà piasì ‘d fé ‘l mal; a l’òm giudissios a-j fà piasì la saviëssa.

²⁴Èd lòn che ‘l malegn a l’ha tèmma a-j rivrà, ma ‘d lòn che ‘l giust a l’ha ‘nvìa a-j sarà acordà.

²⁵La tempesta a l’è passà e a l’ha portasse via ‘l malegn, ma ‘l giust a l’ha ij pé bin piantà e a-j fà nen⁷⁶.

²⁶Tanme l’asil a l’è pr’ ij dent e ‘l fum pèr j’eu, parèj a son ij plandron pèr coj ch’a-j dan èd travaj da fé.

²⁷Esse timorà ‘d Nosgnor a slonga la vita, ma j’agn èd coj ch’a respeto pa Nosgnor⁷⁷ a saran èscursà.

²⁸La speransa dèl giust as compiss, ma lòn ch’a sè speto ij malegn as perd an nen.

²⁹La via ‘d Nosgnor a l’è la fòrsa ‘d coj ch’a vivo con dritura, ma a l’è la rovin-a dij malèfich.

³⁰Èl giust a sarà mai dèspiassà ma ij malegn a staran pa tant an sla tèra.

³¹La boca dèl giust a fà chërse la saviëssa⁷⁸, ma la lenga pèrversa⁷⁹ a mérita d’esse tajà.

³²Èl làver dèl giust a san lòn ch’a l’è acetàbil, ma la boca dèl malegn a pronunsia ‘d paròle pèrverse.

76 O: “a l’ha ‘d fondassion èstàbil”.

77 O: “dij malign”.

78 O: “a dà ‘d bon consèj”.

79 O: “dèl trasson”.

11

¹Nosgnor a l’ha ‘n ghignon le balanse fàusse, ma chiel as arlegra dij pèis precis.

²L’arogansa a càusa ‘l dèspressi, ma con l’umilità a ven la savièssa.

³L’onestà a guida la brava gent, ma la disonestà a fà ‘ndé a la pèrdission ij pervers.

⁴Le richèsse at saran èd gnun vantagi ant èl di dèl giudissi⁸⁰, ma la dritura moral a peul salvete da la mòrt.

⁵La dritura moral èd col ch’a l’è senza rimpròcc a lo fà andé pì seuli⁸¹, ma ‘l pervers a tomberà na vira o l’àutra sota ‘l pèis èd soa pèrversità.

⁶La dritura moral dij giust a l’è lòn ch’a-j salva, ma l’ambission dj’ambrojon a sarà pròpi lòn ch’a-j farà pijé ant un trabucèt.

⁷Cand ch’a meuro ij pèrvers a meuro con lor soe speranse: a la fin un pò d’arlass da soe prevaricassion⁸²!

⁸Un giust a l’è stàit salvà da na situassion arzigosa e a sò pòst a l’è rivaje ‘n pervers.

⁹Èl pervers⁸³, con soa bèrtavela⁸⁴, a riess èd ruiné sò pròssim; èl giust, ch’a lo conòss, as nè ten da leugn⁸⁵.

80 Let. “Di dl’ira” (‘d Dio), ij castigh ch’a dà Nosgnor.

81 O: “a-j rend la stra pì sicura” o “drita”,

82 Let. “a periss la speransa dla fòrsa”.

83 O: “n’empi”, “un ch’a l’ha gnun-a religion”.

84 Let. “Con soa boca”.

85 O: “as nè libera”.

¹⁰La sità ‘ntrega a l’ha da arlegress-ne ch’ al giust a-j vada bin; l’istess a l’ha da avèjne gòj che ‘l pervers a vada ‘n pèrdission.

¹¹A l’è ‘n grand onor pèr na sità d’arsèive le benedission dij giust, ma a l’è soa rovin-a déje da ment ai consej dij pervers.

¹²Chi ch’a meprisa j’àutri a l’è n’insensà: ij giudissios a san èstess-ne chet.

¹³Ij ciaciaron a van an gir a conté ‘d segret, ma coj ch’as ten-o pèr lor le confidense a son èd pèrson-e degne ‘d fiusa.

¹⁴Un pòpol mal governà a va a fond, ma as salva s’a scota tanti bon consijé.

¹⁵Fesse garant èd në sconossù a l’è da stupid; a l’è mej d’oblighesse⁸⁶ nen anvers èd cheidun ch’a l’abia ‘d débit.

¹⁶Fomna generosa⁸⁷ a l’è onorà, fomna vissiosa: tròno d’onta; d’òm manan a ‘mbranco ‘d richèsse mach pèr lor, ij travajeur a l’han èd richèssa.

¹⁷L’òm generos a fà dèl bin a chiel midésim⁸⁸, ma a l’òm sanglant a l’è ‘l mal ch’a-j tomba torna a còl.

¹⁸Lòn ch’a vagna l’òm pervers a son mach èd profit ch’a duro pòch, ma col ch’a sëmna ‘d dritura a n’arsèiv n’arcompensa sicura.

¹⁹La vera dritura⁸⁹ a pòrta a la vita ma col ch’a cudiss d’afé dzonest a travaja pèr soa mòrt.

86 Let. “tochesse la man”.

87 O: “grassiosa”.

88 O: “a soa ànima”.

89 O: “fé ‘l bin”.

²⁰Për Nosgnor a l'é n'abominassion avèj èl cheur da trasson⁹⁰, ma chiel as arlegra 'd coj da la dritura moral.

²¹Sté sicur che 'l pervers a resterà pa ampunì; a l'opòst, ij dissident dël giust a saran salvà.

²²Na fomna bela ma senza cognission a l'é tanme n'anel d'òr al nas d'un crin.

²³Le speranse dij giust as compiran, ma ij pervers a peulo spettesse mach l'ira 'd Nosgnor.

²⁴Com é-lo che coj ch'a son generos a ven-o esse na vira pì rich e che ij rancin a son coj ch'a patiran ëd penuria?

²⁵Na pèrson-a generosa as anrichiss, e chi a provèdd d'eva a chi ch'a l'ha sèj a sarà pasià.

²⁶Èl pòpol a malediss col ch'ancëtta 'd gran, ma a benediss col ch'a lo vend.

²⁷Chi ch'a l'ha gòj ëd fé 'l bin a trovarà binvolensa, ma 'l mal a tombrà adòss a col ch'a lo fà.

²⁸Chi ch'a buta soa fiusa ant le richësse a n'avrà bin tòst na delusion, ma ij giust a dësbandiran tanme 'd feuje ant la prima.

²⁹Chi ch'a fà tribulé soa famija, për ardità a 'rseivrà mach ëd vent; e 'l fòl folitro a l'avrà da 'ndé a servissi da col ch'a l'ha 'd cognission.

90 O: "un cheur fàuss".

³⁰Èl frut ëd la dritura moral a l'è tanme col ëd l'erbo dla vita e na përsón-a savia a conquista d'amis.

³¹Se 'l giust a arsèiv soa paga già ambelessì an sla tèra, lòn ch'a-j capiterà ai pèrvers e ai peccador⁹¹?

12

¹A col ch'a-j pias la conossensa, a-j pias ëdcò la dissiplin-a⁹²; coj che a-j va pa d'arsèive 'd coression⁹³ a son mach ëd fòj⁹⁴.

²Na përsón-a brava as tira 'l favor ëd Nosgnor, ma chiel a castìja col ch'a l'ha d'antension grame⁹⁵.

³L'empietà⁹⁶ a dà gnun-e certèsse stabij, ma ij giust a son bin piantà⁹⁷ pèrchè soe rèis ëd lor a van ancreus.

91 Cfr. 1 Pero 4:18 "E se ij giust a son a marlipen-a salvà, còs a rivrà-ne a coj ch'a son gram e peccador?"

92 Për "dissiplina" as intend "mzure disciplinarie", ëd coression.

93 O: "d'esse aprocià".

94 O: "a son parèj dle bestie". La paròla רַעַב (ba'ar, "stupid, beté") a riva da רַעַב (b'ir, "bes-cia, cabial). A s'arferiss a na mancansa 'd rassionalità (Salm 49:10; 73:22; 92: 7; 30: 2).

95 Ebràich: "n'òm dai proget gram ". Èl sostantiv תּוֹמָת (mèsimmot, "pian gram, pèrvers, malegn") a fosen-a parèj ëd n'agetiv atributiv: "n'òm gram, nòm ch'a concepiss ël mal".

96 O: "la mancansa 'd religion".

97 Ebràich. "na rèis ëd giustissia ". Èl genitiv דִּיקֵי־צַדִּיקִים (tsaddiqim, "giustissia") a fonsion-a parèj ëd n'agetiv d'atribussion. La figura "rèis" (שָׁרֵשׁ, shoresh) a sotsigna la sicurèssa dij giust; a son piantà frem e a peulo pa esse dësraisà ("ij sant a l'han ëd rèis ancreuse"). Ij giust a son sovens paragonà a n'erbo (Salm 1:3; 92:13).

⁴Na fomna ch'a fà ij sò travaj con soen a l'é la coron-a 'd sò mari, ma na fomna dzonestà a l'é tanme 'n tumor malegn ch'a-j rusia j'òss.

⁵J'antension⁹⁸ dle pèrson-e divòte a Nosgnor a son giuste, ma ij consej dj'émpi a son fraudolos.

⁶Le paròle dj'émpi a son tanme l'amboscà tendùda da 'n sassin, ma le paròle d'un òm divòt a Nosgnor a salvo 'd vite.

⁷J'émpi a meuiro e a son pa pì arcordà⁹⁹, ma la famija divòta a Nosgnor a resta ant la memòria¹⁰⁰.

⁸Na pèrson-a a l'é laudà pèr soa savièssa, ma 'n cheur pèrvers a patiss ël dèspressi.

⁹A l'é mej 'n pòver¹⁰¹ ch'a sà gavess-la da sol che n'òm blagheur ch'a-i manca 'l pan.

¹⁰Èl giust a goerna soe bestie¹⁰² da bin, ma fin-a j'at ij pì pien ëd compassion dj'émpi a finisso pr'esse 'd crudeltà.

¹¹Col ch'a travaja soa tèra 'd bon-a veuja as gava la fam; chi ch'a-j cor dapress a 'd gavade¹⁰³ a l'ha pa 'd servél.

98 O: "ij pensé", "le meditassion".

99 O: "a sparisso".

100 O: "a resta fërma".

101 O: "n'òm ëd condission ùmile".

102 Ebràich: "a conòss"; "anchiet pèr ël benesse 'd...". Per יָדָא (yada') che a veul dì "piesse soen ëd": confronté Giòb 9:21; Salm 1: 6.

103 Ebràich: "ròbe veuide" o "ciòse/lòn ch'a l'é a dzoneus". Èl termo רְקִים (reqim) a s'arferiss a 'nseghitament a dzoneus ant ël tentativ ëd fé 'd sòld.

¹²J'anviè dj'émpi a son pèr j'amprèise dij gram, ma ij giust a son bin anreisà e a pòrto 'd frut.

¹³Le paròle d'un malfasent a son la tràpola anté chiel midem a tomba¹⁰⁴, ma 'l giust a schin-a da cole situassion.

¹⁴Mincadun a mangia 'l frut portà da soe paròle e mincadun a pijerà an paga conforma ij sò travaj.

¹⁵Èl gadan a pensa che lòn ch'a fà a sia bin fàit, èl savi nopà a scota ij consèj ch'a-j dan.

¹⁶Èl badòla a fà a 'mpressa a fé vèdde soa flin-a, èl furb a-j dà pa da ment a j'ofèise ch'a-j fan.

¹⁷Un testimòni onest a dis la vrità, ma 'n testimòni fàuss a dis èd busiardariè.

¹⁸A-i é col ch'a parla senza pensè¹⁰⁵ e a l'é parèj èd na spa ch'a taja, ma la lenga dij savant a arpata¹⁰⁶.

104 An ebràich "lass èd n'òm". La paròla "lass, angassa" a 'ha 'l significà figurativ dël sostantiv מִשְׁכָּב (moqesh "bocon, basan-a(?)" da מִשְׁקָשׁ [iaqash, "buté un bocon o na sedussion, n'ésca"]).

105 An ebràich: "na lenga d'ambreu". Il genitivo שֹׁאֵר (shaqer, "tromparìa, angann") a fosen-a tanme 'n genitiv ch'as peul assignesse. Èl sostantiv לָשׁוֹן (lashon, "lenga") a fonsion-a parèj èd na sinédoche 'd part (= lenga) pèr l'antregh (= person-a).

106 O: "a variss". I termo בֹּתֵחַ (boteh) a significa "parlé an manera svantà, senza penseie"(ad esempi Levitich 5: 4; Nùmer 30: 7).

¹⁹Chi ch'a dis la vrità a resta pèr sèmper, ma le paròle d'un busiard¹⁰⁷ a resto mach pr' un moment.

²⁰L'ameior¹⁰⁸ a l'é ant èl cheur èd col ch'a mérita 'l mal, ij consijé 'd pas a l'han èd gòj.

²¹Èl giust as la pija pa pèr lòn che a j'ancàpita, nopà ij pèrvers a son mai pasi.

²²La boca dij busiard¹⁰⁹ pèr Nosgnor a l'é n'abominassion, ma a chiel a-j piaso coj ch'a diso la vrità.

²³L'òm antivist a fà pa visa¹¹⁰ 'd lòn ch'a sà, èl cheur èd col ch'a lé senza sust a proclama d'esse fòl.

²⁴La man ch'a travaja 'd bon-a veuja a l'avrà 'l comand, cola dèl gargh a lo farà dventé 'n servent.

²⁵L'afann¹¹¹ a l'é 'n pèis grev da porté, ma na paròla bon-a a lo fà content.

107 An ebràich: "na lenga d'ambreu". Il genitivo רִקְוֹשׁ (shaqer, "tromparia, angann") a fosa-a tanme 'n genitiv ch'as peul assignesse. Èl sostantiv לָשׁוֹן (lashon, "lenga") a fonsion-a parèj èd na sinédoche 'd part (= lenga) pèr l'antregh (= person-a).

108 Pitòst che מִרְמָה dèl TM (mirmah, "angann"), as podria sugerisse מִרְרָה (morah, "amaritùdin, sagrin") tanme contrast a la gòj, ant la sconda metà dèl vèrsèt.

109 Lét. "ij làver èd busiardaria". Èl genitiv רִקְוֹשׁ (shaqer, "mantia, fandònia, busiardaria") a fonsion-a tanme un genitiv atribuibil: "làver busiard"(vèdde nòta a 12:19).

110 O: "a stërma".

111 O: "A-i basta n'afann pèr coaté d'ombre 'l cheur èd l'òm". La paròla "arlia, ansia" (אֲרִיאָה, d'agah) combin-a ansia e pau - paùra ansiosa (ad es. Geremia 49:23; Ezechiel 4:16; pèr èl verb corelà vèdde Salm 38:18; Geremia 17: 8).

²⁶Èl giust a l'é na guida che ij sò amis a peulo fidess-ne, ma ij consèj dj'èmpi a-j fan dèstradé.

²⁷Èl fagnan a l'é tant gargh da fé gnanca rostì le pijàite ch'a ciapa, ma l'òm ch'a travaja 'd bon-a veuja a l'é 'n possess pressios.

²⁸An sèl vieul ëd la giustissia as treuva la vita, ma la stra dël vissi¹¹² a mena a la mòrt.

13

¹Èl fieul ëd sust a scota ij consèj ëd sò pare, ma lè svantà a veul pa esse rasonà¹¹³.

²L'òm giust a gusta ij frut ëd soe paròle ma ij pérfid¹¹⁴ a vivo 'd violensa.

³Contròla toa lenga e it daras protession a toa vita; col ch'a parla da sfrandà as pronta soa ruin-a midema.

112 Èl TM a l'ha דֶּרֶךְ נְתִיבָה (derech ntivah) “na via, na stra” con duplicassion dël significà. Se la prima paròla a fùissa un partissipi sèmpi e ativ Qal (דֹּרֵךְ, dorech), as podria antendze “seghité un vieul ch'a pòrta a...”. As podria propon-e che la sconda paròla a ven-a emetù a an מְשֻׁבָּה (mshuvah, “stra dl'apostasia”) o תּוֹעֵבָה (to'evah, “stra dl'abomìni”). Jè LXX a lesò “le stra dël venticativ [a pòrto] a la mòrt”.

113 Èl TM a les: “Un fieul savi, disciplin-a d'un pare”. Nopà 'd מוֹסָר (mussar, “disciplin-a”), a-i é chi a l'ha proponù 'd lese sta paròla: מִיּוֹסָר (miussar, “ch'as lassa discipliné”). LXX, manoscrit medievaj e sirìach a lesò מִיִּשְׁמָה (jishma') “un fieul savi a scota / a ubidiss a sò pare”.

114 O: “malegn”. Ebràich: “Èl desideri dël traditor. Èl verb בָּגַד (bagad), ambelessi a l'é partissipi e a veul di “agi con tradiment o malissia, con ipocrisia o tradiment.”

⁴L'aptit dël fagnan¹¹⁵ a l'é senza fond, ma a oten nen, ma l'aptit ëd coj ch'a travajo 'd bon-a veuja a sarà sodisfàit an abundansa.

⁵Ël giust a detesta¹¹⁶ lòn ch'a l'é fàuss, ma a l'é l'èmpi ch'a 'mbreuja e a dzonora¹¹⁷.

⁶La giustissia a dà proffession a l'onest, ma, l'empietà a sversa 'l peccador.

⁷A-i é cheidun ch'a pretend d'esse rich¹¹⁸ e a l'ha gnente; n'àutr a fà visa d'esse pòver e a possed ëd richësse gròsse.

⁸Na përsón-a ch'a l'ha 'd sòld a peul dësangagesse¹¹⁹, ma 'l pòver a l'ha gnun problema 'd cola sòrt-lì.

⁹Lus ëd dritura a splendriss¹²⁰ ai giust, ma la lampia dij gram as dèstisrà.

¹⁰L'orgheuj a pòrta 'd ruse, ma la sapiensa a l'é 'd col ch'as lassa consijé da bin.

115 Ël contrast a l'é an tra "ànima (= aptit) dël pigher" (לַצַּףּ יוֹשָׁףּ nafsho 'atsel) e l' "ànima (= desideri, anvia) dël diligent" (דִּילִיגֵנְטׇשׁ נֶפֶשׁ nefesh carutsim).

116 Ebràich: "a odierà". Ël verb נִשְׂאָףּ ("sane", an santor, avèj ghignon "סִנְאָףּ sinàh: odié") a podrìa esprime na serie 'd sentiment d' antipatia o soe amplicassion . La conotassion pèr lòn a podrìa esse: arfiudé, arpossé".

117 Ebràich: "Agì con ónta e vergognesse." Ël verb שִׁאֵשׁ (ba'ash) a la létera a vorerà dì: "spussé, pètté"(ad esempi, Surtia 5:21; Qoelet 10: 1) e an sens figurà" agì an manera ontosa ".

118 La coniugassion riflessiva e 'ntensiva Hitpael ëd אָשַׁר ('ashar, "esse rich") a veul dì "pretende d'esse rich". Ambelessì l'Hitpael a veul dì manifesté o presentesse pèr pì ëd lòn che un a l'é, blaghé.

119 Com a mostra la paròla "riscat, dësangagg" (רִפְּוֹ, còfer), ij rich a peulo esse sequestrà, ricatà e rapinà. Ma 'l pòver a-i dà pa da ment al ricat: a l'ha nen ëd sòld da paghé o caté coj ch'a lo craso.

120 Ël verb נִדְּוֹשׁ! (ismach) ëd nòrma a ven tradovù: "pèr fé content; argiojì ". Ma con" lus "come soget, a l'ha la conotassion" bërluse con lus".

¹¹Richèssa vagnà lesta a svaniss ant un nen: mach col ch'ambaron-a pian pianòt a ven rich.

¹²La speransa rimandà pa a fà seufre l'ànima, ma 'n desideri adempì a l'è tanme l'erbo dla vita ch'a da gòj.

¹³Col ch'a meprisa la scòla dël savi¹²¹ a andrà an ruin-a, ma col ch'a në guerna ij precèt a sarà 'rcompensà.

¹⁴J'istrussion dij savi a son n'adoss pèr vive, a l'è tanme schiné cheidun da na tràpola mortal.

¹⁵Bon sens a procura rispèt e favor, ma 'l vieul dij pèrvers a pòrta a la dèstrussion.

¹⁶A l'è la conossensa ch'a guida la pèrson-a ch'as dis furba, nopà, col ch'a l'è senza sust a fà mach vèdde soa gnoransa.

¹⁷Un mèssagé pa afidàbil a tomberà an dèsgràssia, ma 'n nunci fidà a l'è parèj èd na meisin-a.

¹⁸Povèrtà e onta a col ch'a veul pa 'd consèj, onor e rispèt a chi ch'a scota ij rimpròcc.

¹⁹Ij desideri realisà a dan na gròssa sodisfassion pèr l'ànima, mach ij fòj a veulo pa schiné èd pianta 'l mal.

²⁰A chi ch'a-j pias companiesse con èd gent savia a-j chèrs la savièssa, ma la companìa dij fòj a lo farà finì mal.

121 O: "pèr ij comandament".

²¹Èl maleur a pèrsèguita ij peccador, ma l'arcompensa dij giust a l'é pas e bin.

²²Na brava pèrson-a a lass-rà l'ardità ai sò fieuj e ai sò novod, ma la richèssa dël peccador a sarà 'l giust ch'a la ciaprà.

²³Ij camp dij pòver a dan ëd mangé bondos, ma s'a manca la giustissia lòn ch'a podrìo bin avèj a l'é gavaje.

²⁴Chi ch'a deuvra pa 'l baròt a l'ha an ghignon sò fieul, ma col a-j veul bin as pressa a dissiplinelo.

²⁵Ij giust a l'han pro da mangé pèr sodisfesse, nopà la pansa dij gram a l'é veuida.

14

¹Na fomna savia as pija soen¹²² ëd soa ca, la fòla a la fà droché con soe man.

²Col ch'a marcia pèr ël vieul drit a l'ha timor ëd Nosgnor, ma col ch'a marcia pèr dè stra 'd cativa arputassion a lo dèspréssia.

³Ij discors arrogant dij torolo¹²³ a dventran un bel di na vèrga ch'a-j darà tante barotà, nompà le paròle dij savant a son na proression.

⁴Andova ch'a-i son pa 'd beu, ël grané a resta veuid, nompà con la fòrsa dij beu¹²⁴ a-i é 'd racòlt bondos.

122 O: "a costruiss".

123 Èl test masorétich a les: גֹּאֲוָה (ga'avah, "orgheuj").

⁵Un testimòni sincer a angan-a pa, col fàuss a l'é n'adoss ëd busiardarìe.

⁶Lë sbefios¹²⁵ a va an serca dla saviëssa a dzoneus, l'òm prudent a l'ha belfé ant ël savèj.

⁷Stà a la larga da l'òm fòl përchè da soa boca a ven gnun-a saviëssa.

⁸La saviëssa dël prudent a stà ant ël comprende cola che a l'é soa stra, ma l'amprudensa dij fòj a l'è 'n trabucèt.

⁹Ij fòj a amëtto maj d'avèj sbalià¹²⁶, ma ij giust, s'a l'é 'l cas, a 'rconòsso soe colpe e a 'mplòro grassia¹²⁷.

¹⁰Èl cheur a conòss ij sò sagrin, e cand ch'a l'ha 'd gòj pa tùit a lo capisso.

¹¹La ca dij gram a drocherà, ma la tenda dj giust a fosonerà.

¹²A-i é dë strà ch' a smijo drite ma che, an efet, a men-o a la mòrt: vàire a-j vèddo pa¹²⁸.

¹³A-i é coj ch'a rijo ma ch'a stërmo ant ël cheur ij sò dolor; cand che la gòj a va a la fin, ij sagrin a resto.

124 Ebràich: "la fòrsa dij beu." Èl genitiv רִבּוּ (shor, "beu") a l'ha fonsion d'atribut genitiv : "beu: fòrt."

125 Sbefios" (יָצוּר, lets) a sarìa l'intelètual arogant.

126 Ebràich: "Sens ëd colpa". La paròla אָשָׁם ('asham) a podrìa 'dcò vorèj di: oferta 'd riparassion, restitussion.

127 La paròla רָצוּן (ratson) a signifìca "favor; acetassion; piàsì e volontà.

128 Cfr. Provèrbi 16:25.

¹⁴Na vira o l'àutra a l'avran da paghela coj ch'a fan lòn ch'a l'é mal, ma 'l brav òm a sarà arcompensà.

¹⁵Mach ij badòla a chërdo a tut lòn ch'a sento, ma ij giudissios a vardo bin anté ch'a buto ij pé.

¹⁶Na përsòn-a sàvia a sà che la prudensa a l'é mai tròpa e a sta a la larga dal mal¹²⁹ ma 'l fòl as fida tròp ëd chiel midem e as asarda andova ch'a sarà mej ëd nen andé.

¹⁷L'òm senza passiens a fà 'd folairà, ij brigàire a ven-o sèmper a esse odià.

¹⁸Ij bonomeri a pòrto adòss na vestimenta 'd folairà, ma ij prudent as faran na coron-a dël savèj.

¹⁹A la fin ij gram a l'avran da prostërnesse¹³⁰ 'dnans a coj ch'a son brav e ij pervers a l'avran da tambussé a le pòrte dij giust.

²⁰Ij pòver a son dëspressià fin-a dai sò avzin, ma jë sgnor a l'han sèmper tanti ansidit amis.

²¹A fà pecà col che a dëspressia sò pròssim, a l'é pien ëd boneur col che a compassion-a ij pòver.

²²Fé 'l mal, é-lo pa nen ësbaljà? Chi ch'as angigna a fé 'l bin a 'rseivrà misericòrdia e arconossensa¹³¹.

129 Hitpael d' אָבָר ('avar, "passé dzora"); a significa "passé dë dlà dij finagi ëd proprietà.

130 Èl verb חָפַץ (shacach) a veul dì quacesse përchè strach o përs umiliassion.

131 O: "fidelità".

²³Travajé con diligensa a pòrta 'd profit, ma la bërtavela a dà mach ëd miseria.

²⁴La coron-a dij savant a l'é soa richëssa; la mataria dij senza sust a l'é folia.

²⁵Ël testimòni fedel a l'é col che a salva 'd vite; baquaro col che a spantia 'd gavade.

²⁶La fiusa dël fòrt a l'é ant la tëmma 'd Nosgnor: chiel a sarà na sosta pèr ij sò fieuj.

²⁷Ël timor ëd Dé a l'é n'adoss ëd vita pèr ëscapé da le liasse dla mòrt.

²⁸Na popolassion ch'a chèrs a l'é la glòria dij rè, ma pòca gent a l'é la ruina dij prinsì.

²⁹Col ch'a l'ha passienza a l'ha 'dcò tanta prudensa; ma chi che a-j ëscapa la flin-a a l'é un senza sust.

³⁰Un cheur pasi a l'é vita pèr tut ël còrp, la gelosìa a l'é tanme 'n càncer dj'òss.

³¹Chi ch'a crasa 'l pòver a pòrta ofèisa a sò Creator, col che a l'ha misericòrdia dël miser a lo onora.

³²Ël gram a l'é bolvèrsà da soa gramissia, ma 'l giust a treuva n'arfugi an soa dritura.

³³Ant un cheur pien ëd sust a-i é la saviëssa, ma costa a peul pa trovesse 'nt un gadan.

³⁴La giustissia a-j fà onor a na nassion, ma 'l pecà a marca la miseria dij pòpoj.

³⁵Èl favor dël rè a l'é për ij ministr anteligent, ma soa flin-a për chi che a-j pòrta dzonor.

15

¹Na rëspòsta grassiosa¹³² a pasia la flin-a, na paròla grama¹³³ a cissa la ràbia.

²La lenga dla gent savia a fà sente 'l savor ëd la siensa, la boca dij fòj a spuva mach ëd folairà.

³J'euj dël Signor a chito¹³⁴ mai 'd bèiché tant j'òm pèrvers che ij brav.

⁴Na boca ch'a dis ëd paròle ch'a fan ëd bin¹³⁵ a l'é tanme l'erbo dla vita, ma cand ch'a l'é pien-a 'd paròle grame a l'é 'n crep al cheur.

⁵Èl fòl as na rij ëd l'arpròcc ëd sò pare; chi nopà a ten da cont dj'avertiment a l'é na pèrson-a sàvia.

⁶Ant la ca dl'òm giust a-i é 'd richësse bondose, ma l'émpi a sgàira mach ij sò profit.

132 Ebràich: "réplica, rëspòsta dlicà." L' agetiv רַךְ (rach, "dlicà, mòrbid; tènner; gentil, molsin") a l'è pì che na réplica "còtia"; a l'é concilianta, e a 'rvìscola torna bonimor e deuit.

133 Ebràich: "paròle dure, greve, ëd dolor." Èl sostantiv אֵצֶוֶת ('Etsev, "dolor") a foson-a tanme genitiv ch'as peul atribuisse.

134 O: "a bèico daspèrtut".

135 O: "ch'a varisso".

⁷La boca dij savi a spantia ‘d siensa, ma ‘l cheur dij fòj a l’ha gnente da dé.

⁸Ij sacrifici dij ‘èmpi a son n’abominassion pèr Nosgnor, ma chiel a scota volenté j’orassion dij giust.

⁹Nosgnor a l’ha an ghignon coj ch’as pòrto mal, ma a l’ha car pèr coj ch’a pràtico la giustissia.

¹⁰Coj ch’a chito la stra bon-a ‘rseivran un dur castigh; chi a l’ha an ghignon j’arpròcc andrà a meuire.

¹¹A Nosgnor as peul pa èstèrmesse, gnanca s’i lo butèisse an cròta o fin-a ant l’infern, tant èd pì chiel a sà lòn ch’a-i é ant èl cheur èd na pèrson-a.

¹²Lè sfacià a veul pa esse arprocià: a l’è pèr lòn ch’i lo trovreve mai an tra ‘d pèrson-e savie.

¹³Un cheur aléggher a rend la facia giojosa, ma, se ‘l cheur a l’è malincònich, l’èspìrit a l’è crasà.

¹⁴Un cheur savi a coltiva ‘l savèj, la boca dij torolo a s’arpata ‘d folairà.

¹⁵Pèr ij pòver dèsgressià tuit ij di a son brut, pèr un cheur aléggher a l’è sempe festa.

¹⁶A l’è mej avèj pòch con la tèmma ‘d Dé, pitòst che avèj tanta ròba che un a n’ha mai pro.

¹⁷Un piat èd verdura ansema a cheidun ch’at veul bin a l’è mej che mangé ‘n bistèch¹³⁶ con cheidun ch’at veul mal.

136 O: “un beu grass”.

¹⁸L'òm rabios a men-a 'd ruse, l'òm ëd pas¹³⁷ a pasia ij ciacòt.

¹⁹La stra dël pìgher a l'é parèj ëd na pèrson-a ch'a l'abia da passé an mes a na cioenda dë spin-e; la stra dj'òm giust a l'é na stra libera an pian.

²⁰Ël fieul savi a l'é la gòj dël pare, ël fòl, n'ònta pèr soa mare.

²¹La folairà a-j pias a l'òm senza sust; l'òm ëd cognission a va drit pèr soa stra.

²²Ij proget senza 'n bon consèj a van a finì mal, nompà a van a bon fin se vaire a son ij consijé.

²³Savèj dé na rëspòsta a l'é na gòj pèr l'òm; coma che a l'é bin agradìa na paròla pronunsià al moment giust.

²⁴Ël senté dla vita a men-a an àut e a lo guerna da sghijé an bass anvers ël leu dij mòrt.

²⁵Ël Signor a campa giù la ca dla gent boriosa e a guerna lòn ch'a l'ha la vidoa pèrchè gnun a-j lo pòrta via¹³⁸.

²⁶A l'é n'abominassion pèr Nosgnor coj ch'a médito 'd coma fé 'd mal, ma a l'ha a car le paròle grassiose.

²⁷Col che a l'é goliard ëd profit nen giust a ruvin-a soa ca; ma col che a l'ha an ghignon ij cadò dla corussion a vivrà.

²⁸Ël cheur ëd l'òm giust a pensa bin anans ëd rësponde, ma da la boca dij pèrvers a seurto mach ëd gramissie.

137 O: "ch'a l'ha 'd passiansa".

138 O: "ten frem ij finagi dla vidoa".

²⁹Nosgnor a resta da leugn dai pervers, ma a scota le sùpliche dij giust.

³⁰La lus dj'euj a arlegra 'l cheur, na bon-a neuva a dà fòrsa[8].

³¹La pèrson-a ch'a dà da ment a j'arpròcc ch'a men-o a la vita, a fàbrica soa ca an tra ij savi.

³²Col ch'arfuda j'arpròcc as dèspressia chiel midem, chi ch'a scota j'arpròcc a l'é na pèrson-a 'd sust.

³³La tèmma 'd Dé a l'é scòla 'd savièssa, anans ëd la glòria a-i é umiltà.

16

¹Ij progèt dël cheur¹³⁹ a son dl'òm, ma la rëspòsta dla lenga a ven da Nosgnor.

²Tute le stra 'd na pèrson-a a jë smijo ch'a vado bin¹⁴⁰, ma a l'é 'l Signor a valutene lë motivassion e a vardé s'a son bon-e përdabon.

³Dà an guerna¹⁴¹ a Nosgnor lòn ch'it fase, e ij tò proget a andran a bon fin¹⁴².

139 An ebràich "ij but, pian dël cheur". La frase מַעֲרֹךְ יָדַי (ma' arche lev) a signìfica "le disposission dla ment, ëd tò pensé".

140 Èl termo ebràich a l'é: "giust, genit, drit," (צַדִּיק zach) che a signìfica 'dcò: "mond, pur (nen antamnà), pulid, nossent.

141 Èl TM a les: לָל (gol, "comètte, arcmandé") da la rèis גָּלַל (galal, "robaté"). Jë LXX a l'han: "arvela (da arvelé)" coma se la rèis a fùissa גָּלַח (galah, "arvelé").

142 La sintassi dla sconda clàusola a mostra na subordinassion: Vav dzora וְכֵן! (vjicconu) a ven apress l'imperativ ëd la prima clàusola tanme but o risultà.

⁴Nosgnor a l'ha fàit¹⁴³ tut pèr un but¹⁴⁴, fin-a l'émpi pèr èl di dèl maleur.

⁵A l'é n'abomini pèr Nosgnor minca un cheur pien ëd bòria, e prest o tard a-j rivrà 'l castigh.

⁶Con la carità e la fedeltà as èspurga¹⁴⁵ la colpa, con la tèmma 'd Nosgnor a s'évita 'l mal.

⁷Cora che Nosgnor a l'é sodisfàit ëd la manera 'd fé ëd n'òm, a fà andé d'acòrdi con chiel fin-a ij sò nemis.

⁸Avèj pòch, ma con onestà, a l'è mej che avèj vaire intrade senza giustissia.

⁹La ment ëd l'òm a pensa motobin a soa stra, ma a l'é Nosgnor ch'adressa¹⁴⁶ ij sò pass.

¹⁰Èl rè a parla con l'autorità 'd Nosgnor¹⁴⁷; ij sò giudissi a a l'han da pa pèrverte la vrità¹⁴⁸.

¹¹Pèis e balanse giuste a son dèl Signor, e tùt ij pèis che as deuvro a son soa euvra.

143 Èl verb ebraïch לָמַד (pa'al) a veul di "alenesse, pèr realisé, fèila."

144 La Volgata latin-a a deuvra la forma לָמַדְתָּ (lèma'anehu) "pèr sò propòsit, but" pitòst che 'l test Masorétich לָמַדְתָּ (lamma'anehu) "pèr soa rëspòsta".

145 Ebraïch: "a l'é espià"; opura "a l'é spurgà". Ès verb a riva da כָּפַר (cafar, "espié, pasié, pacifiché").

146 Èl verb חָזַק (cun, "stàbil"; frem, confermà") con תָּשַׁב (tsa'ad, "pass, passé") a peul vorèj di "diressioné, adressé."

147 Lét. "Ij laver dèl rè a son oràcol"

148 O: "an giudissi soa boca a faliss pa". La sconda riga a dà l'efet ëd la prima: Se 'l rè a dèlibera con mòt oracolar (דִּבְרֵי, qessem, voltà con "vèrdèt o decision divin(-a)"), antlora a saran sicure soe assion.

¹²Fé lòn che a l'é dësgiust¹⁴⁹ a l'é n'abomini pèr ij rè, da già che 'l tròno a ven a esse pì fòrt con la giustissia.

¹³Al rè a-j fan piàsì ij làver giust e a-j veul bin a col che a parla con dritura.

¹⁴La rabia dël rè a men-a 'd mòrt, ma l'òm savi a la pasierà.

¹⁵Ant la gòj dël visagi dël rè a-i é la vita, sò favor a l'é parèj ëd na nìvola ant ël temp ëd prima.

¹⁶A l'é motobin mej avèj¹⁵⁰ ëd saviëssa pitòst che d'òr; avèj ël sust ëd Dé a l'é mej che l'argent.

¹⁷La stra dj'òm giust a veul dì sté leugn dal mal, col che a varda¹⁵¹ da bin soa stra a guerna la vita.

¹⁸Anans ëd la ruin-a a-i é orgheuj; anans dël tombé: l'esse pien ëd sagna.

¹⁹A l'é mèj vive ùmil con ij pòver che spartisse 'd ladraria con ij superb.

²⁰Col che a l'é antivist ant la paròla a trovarà la richëssa e col che a l'ha fiusa an Nosgnor a sarà benedì.

²¹Col ch'a l'ha 'n cheur savi a l'é considerà na pèrson-a 'd sust; parlé 'd manera grassiosa a rend convincent.

149 Èdcò "gramissia," podria ambelessì (גַּרְמָה, resha') mej fé capì n'assion criminal; ël vocàbol corelà "gram" a peul vorèj dì: colpa criminal.

150 La forma גַּרְמָה (qnoh) a l'é 'nfinitiva; la version greca a devvra un partissìpi, e la volgata latin-a n'imperativ.

151 La sconda metà dl'emistìchi a devvra doe paròle diverse pèr "beiché, vardé, guerné." Un-a a l'é נֹצֵר (notser) "un ch'a varda soa stra," l'àutra a l'é שׁוֹמֵר (shomer) "un ch'a varda soa vita".

²²Esse prudent a l'è sorgiss ëd vita, la folairà a l'è ël castigh dij fòj¹⁵².

²³Cheur savi a fà prudenta la boca, e pì përsuasiva soa dotrin-a ai sò làver.

²⁴Le paròle a l'amel a son cotel ëd j'avije: dosseur përl'èspìrit e arlass përl'èl còrp.

²⁵A-i é na stra che a cheidun a-j èsmija drita, ma peui, a men-a ai vieuj dla mòrt¹⁵³.

²⁶L'aptit ëd col che a travaja a foston-a përl'è chiel përchè a l'è cissà da la fam.

²⁷L'òm gram a men-a al mal e ansima ai sò làver a-i é un feu anvisch.

²⁸L'òm përvèrs a càusa 'd ruse, ël parlé mal ëd j'àutri a divid j'amis.

²⁹Na përsón-a prepotenta a anciarma sò pròssim e a lo men-a ansima a 'd vieuj pa bon.

³⁰Col che a sghicia j'euj a progeta 'd ròbe grame, e col che as mòrd ij làver a l'ha già fàit ël mal.

³¹Ij cavèj gris a son na coron-a 'd dignità ch'as treuva an sla stra dla giustissia.

³²La passiens bon-a e antivista a val ëd pì che n'òm fòrt, e col che a contròla sò temperament a conta 'd pì d'un che a l'ha vagnà na sità.

³²Le sòrt as campo an fàuda, ma tute le decision a ven-o mach da Nosgnor.

152 Ebràich "la dissiplin-a dij torolo [a l'è] folairà." Dissiplin-a: "רָדוּף", musar.

153 Cfr. Provèrbi 14:12.

17

¹Mej un crocion ëd pan arsetà mangià ant na ca andoa ch'a-i é la pas, che vive ant na ca andoa ch'as mangia bin ma ch'a l'é pien-a 'd ruse.

²Un servitor savi a comandera al fieul fòl¹⁵⁴ ëd sò padron e a l'avrà part a l'ardità 'd chiel.

³Ël griseul¹⁵⁵ a serv për l'argent, la fornasa për l'òr, ma col che a preuva¹⁵⁶ ij cheur a l'é Nosgnor.

⁴Ël malegn¹⁵⁷ a-j dà da ment a na lenga maléfica, col ch'ambreuja a scota¹⁵⁸ le maldicence¹⁵⁹.

⁵Chi ch'a sbéfia ij póver a ofend¹⁶⁰ col che a l'ha creaje; chi ch'as arlegra për la dësgrassia dj'àutri a sarà castià.

⁶Ij novod a son la coron-a¹⁶¹ dij vej; e la glòria dij fieuj a son sò pare e soa mare.

154 La forma מֵבִישׁ (mevish) a l'é un partissipi e as podria 'dcò voltesse con fieul בֵּן (ben) dësgrassià, degéner, ch'a dà onta.

155 Ël sostantiv מַטְרֵף (matsref) as podria 'dcò traslesse con “leu o utiss ëd purificassion.”

156 A l'è un partissipi: בֹּחֵן (bochen, “testà”).

157 Ël partissipi מַעֲלֵל (mera') a mostra un che a fà o a l'é an camin ëd fé dël mal.

158 Ël verb מִדְּרִי (mesin) a podria esse un partissipi ch'a riva da מִדְּרִי (zwn) e për lòn as podria lese: a nuriss.

159 Ebr. “ij làver busiard”.

160 La paròla ebraica voltà: “ansult” (פָּרַח, cheref) a podria ëdcò esse traslà: a rimpròcia, a fà le svergne, da “rimprocé, svergné.”

161 Ël sostantiv תִּפְאָרַת (tif'arat) a veul di “blëssa; glòria” (valadi na sefirà: n'emanassion, n'atribù ëd Dé, n'epifania). La Coron-a "Chéter" a trassend ij mond.

⁷A conven pa che n'òm senza sust¹⁶² a deuvra 'd bele paròle¹⁶³, e men che meno che 'd galantòm¹⁶⁴ a diso 'd faussariè.

⁸Ij present a son d'anciarm dovrà dal corutor: col-lì a riess sèmper ant ij sò propòsit¹⁶⁵.

⁹Col che a dësmentia n'ofèisa as fà d'amis¹⁶⁶ ma chi ch'a la tira sempe fòra a ruin-a na bon-a relassion.

¹⁰A na pèrson-a giudissiosa a fà pì 'mpression¹⁶⁷ un rimpròcc che sent ësghiaflon al fòl.

¹¹L'òm malegn a sërca pa d'àutr che l'arvira¹⁶⁸, ma contra 'd chiel a sarà mandà 'n mëssagé¹⁶⁹ senza pietà.

¹²A l'é mej rëscontré¹⁷⁰ n'orsa ch'a l'àbio portaje via ij cit, pitòst[18] che trové un fòl ch'a chërda a soe matan-e.

162 Ēdcò “fòl”: לָבֵן (naval).

163 O: “un lengagi sofistich”. Ēdcò arogant: יָתֵר (ieter)

164 O: “dij prinsì”.

165 O: “Ēl carisma a l'é parèj ëd na perla pressiosa pèr col che a në dispon, ch'a l'ha: daspèrtut andova ch'as vira, a riva a capi”. Ebràich: אֶבֶן-שֶׁחַד (eben-chen) “pera 'd favor:” pera ëd mascaria, ëd gran pressi, “pera màgica.” Nopà ël termo טַוּשׁ (shocad, “present”) a podria 'dcò esse traslà con “un don.”

166 Ēl partissipi מִיִּבְרָחִים (mivaqesh) a podria 'dcò esse sercà, da “sèrché.”

167 Ebràich “andé pì an profondità:” נַחֵת (nachet) “andé giù; calé;” con la preposission בֵּת (bet) a veul dì “calé 'n drinta.”

168 Jè stanta a rendo: ἀντιλογίας (antilogias, “rusa, contèisa”); l'original ebràich a podria rivé da מִיר (mir): arvira.

169 O: “n'àngel”.

170 Ebràich “Lassé che n'òm ancontra” As podria 'dcò lese: “a l'é pì sicur rëscontré.” L'anfinì assolù a l'é פָּגוּשׁ (pagosh, “rëscontré”) con fonsion ëd comand o avis.

¹³Col ch'a rend¹⁷¹ mal pèr èl bin a lass-rà¹⁷² sempe 'l maleur antècà.

¹⁴Prinsipié na rusa a l'é parèj èd doverté na ciusa; anans che as esàspera, strompla!

¹⁵Giustificchè 'l colpèivol e condané un nossent¹⁷³ a l'é n'abominassion pèr Nosgnor.

¹⁶A lòn che a ven-o a taj ij sòld an man al fòl? Miraco a caté la savièssa s'a l'ha pa 'd sust?

¹⁷N'amis at veul sempe bin, a l'é nà pèr ess-te frel ant la dësgrassia.

¹⁸A l'é senza sust l'òm che a smon-a 'd gagi¹⁷⁴ e as fà garant dèl prim èvnù.

¹⁹Col che a l'ha car le ruse a l'ha 'dcò a car èl pecà, chi ch'a buta 'n pé 'd muraje àute a 'nvita soa ruin-a.

²⁰Un cheur gram a trovrà mai èl boneur, na lenga antorzù a rëscontra 'l maleur.

²¹Chi a génera un fòl¹⁷⁵ a l'avrà 'd sagrin; a peul pa esse content èl pare d'un torolo.

171 Lè scond emistichi ancamin-a con לֹא (v'al), “e nen.”

172 Èl verb מוּשׁ (mush) a veul di “parti; bogesse”.

173 Ebràich: “col ch'a giustifica 'l pèrvers a condana 'l giust:” מַצְדִּיק (matsdiq, fé giust) e מַרְשִׁיעַ (marshia', fé gram, condané).

174 Èl partissipi עָרַב ('orev) a riva da אֲרַבָּה ('arubbah), “col che a fà promèsse 'd garansia,” a presta e ampèrmù.

175 Ambelessi l'ebràich כְּסִיל (csil) e נָבֵל (naval) a son sinònim dè stùpid, fòl, senza sust, torolo.

²²Un cheur gioios a l'é na meisin-a pèr èl còrp¹⁷⁶, nè spìrit dèscoragià a fà sècché j'òss.

²³La canaja agradiss èd cadò stèrmà da sota 'l mantel, pèr fé cangié¹⁷⁷ 'l cors èd la giustissia.

²⁴La savièssa a lus an faccia¹⁷⁸ dl'òm prudent, ma j'eu j' dèl fòl a beico da sì e da là.

²⁵Un fieul senza sust a l'é 'n ghignon pèr èl pare e 'n sagrin pèr la mare che a l'ha butalo al mond.

²⁶A va pa bin feje dèl mal¹⁷⁹ a col che a l'ha rason, ma pes ancora a l'é frapè¹⁸⁰ l'onest contra 'd giustissia.

²⁶Col ch'a l'é savi pèrdabon a parla pòch¹⁸¹, e chi a sà resté calm a mostra ch'a l'ha 'd sust.

²⁷Bele 'l fòl, se a stà ciuto, a smija savi e se a ten la boca sarà, a passa pèr n'anteligent pien èd dèsserniment.

176 Èl vocàbol חַיְהִיָּה ghahah “cura, meisin-a, guarison” a l'é n'hapax legomenon, visadì a sauta fòra mach ambelessì; a-i é chi a sugeriss l'Arab jihatù (“moro, faccia”) opura as peul gionté חַיָּה (gvijiah, “còrp”) parèj dèl Siriach ܚܝܐܝܗܘܬܐ “astucsa”.

177 La forma חַיְהִיָּה (lihattot) a l'é anfinitiva èd חַיָּה (natah), a veul dì “a arpossa,” e “a pèrvertiss”.

178 Èl vèrsèt ancamin-a con חַיָּה מֵעַתָּה (‘et pne mevin), “anans dèl diserniment” o “an fàcia (èl moro) dèl diserniment”.

179 Èl verb חַיָּה (‘anash), ambelessì a l'é costruì a l'anfinì, a vorerìa dì a la létera “multé, punì”.

180 Construssion anfinitiva da חַיָּה (natah, “colpì, bate”).

181 Èl partissipi חַיָּה (cosech) a veul dì “astenù, tnù sota contròl”.

18

¹Col ch'a veul stess-ne pèr sò cont e a dèspressia j'avìs ch'a-j darìo j'àuutri¹⁸² a l'é mach n'egoista.

²Al fabiòch a-j pias pa la prudensa ma a fà mach tut lòn ch'a-j passa pèr la ment¹⁸³.

³Cand ch'a riva col ch'a dèspressia Nosgnor¹⁸⁴, a-j ven ansema 'dcò lè dzonor e peuj a-i ven ëdcò l'ónta e con chila a riva 'l rimpròcc.

⁴Le paròle dla boca dl'òm a son d'eve 'd cole pèrfonde, la sorgiss ëd la saviëssa a l'é parèj ëd n'arian-a ch'a debórda.

⁵A l'é pa bin, ant ij tribunaj, pijé le part dij potent e feje tòrt ai giust

⁶Le paròle dij fabiòch a son càusa mach ëd ruse e a anvito le patele.

⁷Ël beté a l'ha na bocassa ch'a lo manda an ruin-a e as antrapa da chiel medésim.

⁸Ij petegolam a son parèj ëd ròba dossa ch'as mangia volonté, ma a finisso pèr fene avèj ël mal ëd pansa.

⁹Chi ch'a l'é garch ant ël travajé a l'é frel ëd l'èsgheiré.

¹⁰Ël nòm ëd Nosgnor a l'é parèj ëd na fortëssa, la pèrson-a divòta a-i cor andrinta pèr trovene n'arpar sicur.

182 As podria 'dcò viresse con "a sèrca soa ocasion": לֵטוֹ'אָנָה (lèto' anah) nopà 'd לֵטָוֹ'אָוָה (lèta'avah).

183 O: "lòn ch'a l'ha ant ël cheur".

184 O: "l'èmpi".

¹¹Jè sgnor a chërdo che soe richèsse a sio soa fòrsa ‘d lor, as imàgino ch’a sio coma n’àuta muraja ch’a-j guerna da tùit ij sagrin.

¹²La supèrbia a marcia anans ëd la ruin-a, ma darera dl’umiltà a-i ven l’onor.

¹³Chi a réplica anans ch’a l’àbia bin ëscotà a fà mostra d’esse ‘n fòl senza vèrgogna.

¹⁴L’òm a l’é sostnù ant la maladia da sò spìrit, ma n’ànim crasà chi che a lo arviscolerà?

¹⁵Èl cheur ëd l’òm ëd sust a dimostra d’avèj ëd siensa, soe oriye a son doverte pèr arsèive ‘d conossensa.

¹⁶Don e cadò a doverto tute le pòrte e fin-a la gent ch’a conta a riveriss chi ch’a-j fà.

¹⁷Èl prim a parlé ant na càusa an tribunal a smija sempre ch’a l’abia rason, ma cand che ij sò aversari a pijo la paròla a l’é tuta n’àutra stòria.

¹⁸Tiré a sòrt a fà chité le discussion e a decid an tra le ruse dij potent.

¹⁹Un frel¹⁸⁵ ofèis a l’é pì dur da conquistesse che na sità fortificà; le ruse a separo d’amis pì che ‘d pòrte sarà con bare.

²⁰Con ël frut ëd soa boca l’òm as ampinniss la pansa; chiel as arpata dij prodòt dij sò làver.

²¹La mòrt e la vita a son an podèj ëd la lenga, e col ch’a-j pias ëd dovrela a nē mangerà ij frut.

185 O: “n’amis”.

²²Trové na brava fomna a l'é coma trové 'l boneur; a l'é arsèive da Nosgnor un bel cadò.

²³Na pèrson-a pòvra a sùplica con umiltà, ma në sgnor a rëspond con arogansa.

²⁴A-i é “d'amis” ch'a a son pront a fesse a tòch l'un con l'àutr, ma n'amis génit at èstà tacà pì che 'n frel.

19

¹A l'é mej un bonomass¹⁸⁶ ch'a sia onest che coj ch'a doverto la boca mach pèr dì 'd ròbe grame - e che pròpi pèr lolì a mostro d'esse dè stupid.

²Lè zelo senza conossensa a va pa bin, e col ch'a marcia tròp lest¹⁸⁷ a s'antrapa¹⁸⁸.

³La stupidità d'un òm a-j bolversa la vita¹⁸⁹ e lòn ch'a fà a lo pòrta a deje la colpa a Nosgnor¹⁹⁰.

⁴La richèssa a fà chërse 'l nùmer dj'amis, ma cand che un a l'é pòver j'amis a scapo via.

186 O “un pòver”

187 Ebràich: “col ch'a l'é lest con ij sò pé”. Èl verb **ץץ** ('uts) a veul dì “esse pressà, avèj pressa”. Col ch'a agiss da svantà.

188 Ebràich: “a manca 'l but.” Èl partissipi **צץ** (còte') a peul èdcò esse translà con “pecà”.

189 Èl verb **ץץ** (salaf) èd nòrma a veul dì “viré; tòrze, dé èl vir,” ma an cost contest a vorerìa dì “subvertì”.

190 O “sò cheur a s'anràbia con Nosgnor”.

⁵Col che a testimònia 'l fàuss a l'avrà sò castigh e chi ch'a spatara 'd busiardarè a podrà pa scapé da la punission ch'a mérita.

⁶A son tanti ij flateur¹⁹¹ dl'òm potent e tùit, a son amis ëd col ch'a fà 'd cadò.

⁷Ël pòver a l'é dèspressià dai sò parent e ij sò amis as ëslontan-o da chiel. Fin-a s'a-j suplichèissa 'd resté, lor a lo scotrìo pa.

⁸Chi ch'a sërca la sapiensa as veul bin e chi a la guerna a troverà 'd boneur¹⁹².

⁹Col che a testimònia 'l fàuss a l'avrà la pen-a ch'as mérita e col che a spatara 'd busiardarè a farà na bruta fin.

¹⁰A conven pa na vita da sgnor a 'n fòl, nì che 'n servidor a comanda ai prinsì!

¹¹L'òm savi a mzura¹⁹³ soa flin-a e a l'é soa glòria passé dzora¹⁹⁴ dj'ofèise.

¹²La flin-a d'un rè a smija al braj dël leon e sò favor¹⁹⁵ a l'é parèj dla rosà an sl'erba.

¹³Un fieul fòl a l'é na dësgrassia pèr sò pare e le ruse dla fomna a son në scolatiss senza rechie.

191 Ël verb 'לָחַץ!(iècallu) a sarìa 'mperfet ëd לָחַץ (calah) ch'a signifìca “sèrché favor; flaté; pas

192 Ebràich: “trovrà bin”, “a ancapiterà:” אָנְצֵן (limtso').

193 Ebràich: “a l'ha ralentà, pasià soa flin-a.” Ël perfet d' אָרַךְ ('arach, “esse long”) a veul dì “fé long; prolonghé.

194 “Passé dèdlà, pa dé da ment,” “ignoré:” אָבַר ('avor).

195 O: “soa grassia”.

¹⁴La ca e 'l patrimonì a rivo an ardità dai vej, ma na fomna 'd sust a l'é un cadò 'd Nosgnor.

¹⁵La gargarià a buta seugn¹⁹⁶ e 'l fagnan a patirà la fam.

¹⁶Chi ch'a guerna ij comandament ëd Nosgnor a guerna soa vita, chi, contut, a-j lassa da banda a meurerà¹⁹⁷.

¹⁷Chi ch'a fà carità al pòver a l'é coma s'a prèstèissa a Nosgnor, ch'a lo arcompensrà dël bin che a l'ha fàit.

¹⁸Coregg tò fieul fin-a che a-i sia dè speransa, dësno chiel a podria mandé a baron toa vita.

¹⁹L'impassiensa a compòrta un pressi da paghé e col ch'a lo paga pèr n'àutr a l'avrà da paghèjlo an continuassion¹⁹⁸.

²⁰Arsèiv volonté tuit ij conséj e j'istrussion ch'a son a disposission, pèrché ti 't peussa esse sèmpe pì savi.

²¹Ij pensé ant la testa dl'òm a son vaire: mach la volontà 'd Nosgnor, contut, a l'é cola ch'a val¹⁹⁹.

²²Lòn ch'a rend anciarmanta na pèrson-a a l'é soa lealtà²⁰⁰. A l'é mej esse pòver che un ch'as peussa pa fidess-ne²⁰¹.

196 O: "inattività ëd pianta"; la paròla תַדְמָה (tardemah) a podria esse virà: "tombé da la seugn" (e.g., Génesi 2:21; Giòna 1:5, 6 "seugn ancreus").

197 D'àutri a l'han: "ma fate pa ciapé da la zara, ch'it podrie masselo".

198 A-i é chi ch'a lo volta: "L'òm prepotent a dev esse castijà, s'it lo pèrdon-e a vniirà na vira pì prepotent".

199 Opura: 'Ij proget (ebraich כַּשָׁוִי [cashav], "pensé; arconosse; pianifiché; progeté") ant èl cheur ëd l'òm a son vaire, ma mach lòn che a l'é aprovà da Nosgnor a rivrà'.

200 O: "compassion".

201 O: "un busiard".

²³Èl timor ëd Dé a pòrta a la vita, a dà sicurëssa e a guerna dal mal.

²⁴Èl pìgher a buta soa man ant ël piat, ma peui a-j greva 'd portela a la boca!

²⁵Foëtta lè sbefios e 'l bonomeri as farà prudent, arpròcia col che a l'ha 'd testa e chiel a amprendrà la lesson.

²⁶Col ch'a-j dà 'd sagrin a sò pare e ch'a scota nen soa mare²⁰², a l'é un fieul senza onor e senza cheur.

²⁷Mè car fieul! S'it chite dë scoté la dotrin-a bon-a, it vire la schin-a a la conossensa.

²⁸Èl testimòni corompù a rend ël giudissi na ròba da sbefiess-ne; la boca dij gram a travonda gramissia.

²⁹A son pront ij baròt për ij dëspressios e le patele për le spale 'd coj ch'a son senza sust.

20

¹Èl vin a fà dventé 'd bufon²⁰³ e ij cichèt a fan fé 'd rabel: col che as ancioca a l'ha pa 'd bon sens.

²La flin-a dël rè a smija al braj dël leon: col ch'a lo cissa arzìga soa vita.

202 O: "a la manda via".

203 Ij doi partissipi-sostantiv **Υῖ** (letz, "sbefios") e **ἠδῆ** (homeh, "rusàire") a podrìo 'dcò esse dovrà.

³A l'é n'onor pèr n'òm ëd pa butesse an mes a 'd ruse, a son ij fòj ch'as mës-cio ant ij ciacòt.

⁴Èl plandron d'otogn a làura pa e cand ch'a l'é ora dl'amson a 'ndrà a ciamé la limòsna.

⁵Un bon consèj ant ël cheur ëd na pèrsona a l'é tanme d'eva ant un poss pèrfond: la pèrson-a giudissiosa a l'é dispòsta a tirela sù.

⁶Tanti a diso d'esse 'd gent onesta e 'd paròla, ma na pèrson-a 'd fiusa chi ch'a la treuvrà pèrdabon?

⁷Èl giust as guerna conform a soa onestà, bonorà ij fieuj ch'as lassa apress.

⁸Èl rè a stà an sò scagn ëd giùdess a pèisa da bin tute le preuve e a fà na distinsion an tra 'l mal e 'l bin.

⁹Col ch'a l'è che a peul dì: “Mè cheur a l'é net, i l'hai gnun-e colpe”?

¹⁰Dobi pèis e dóbie min-e dë mzura a son doi ròbe che Nosgnor a sopòrta pa nen.

¹¹Già con ij sò gieugh la masnà a mostra se sò fé a sarà polid e giust.

¹²L'orija ch'a scota e j'euj ch'a s-ciàiro: un e l'àutr a l'ha faje Nosgnor.

¹³Col ch'a-j pias ëd deurma a trova la strà pèr dventé pòver. Ten j'euj duvert e it l'avras pan bondos.

¹⁴“Ròba da pòch, ròba da pòch”, a dis col ch'a cata, ma 'ntant ch'as në va, a blaga d'avèj fàit un bon afé.

¹⁵Paròle 'd savièssa a son pì pressiose che l'òr e tante perle.

¹⁶Piéje 'l mantel a col ch'a l'é fasse garant pèr dij foresté. Pretende na caussion da coj ch'as rendo avalant pèr ëd forësté. A-i é pa da fidess-ne.

¹⁷Pèr l'òm ch'a l'ha vagnalo con la fràuda, ël pan a l'é doss, ma peui soa boca a resta pien-a 'd giàira.

¹⁸Pèr ij tò pian ciama sèmper 'd bon consèj; angagg-te mai a fé na guèra senza fé na giudissiosa anàlisi dij pro e dij contra.

¹⁹Ij ciacion a van an gir a arvelé 'd segret; but-te pa ansema a coj che a son sempe con la boca doverta.

²⁰La lantèrna 'd col ch'a maledìss sò pare e soa mare, as dëstirà ant ël pì bel mes dlë scurità.

²¹N'ardità ciapà tròp prest ant la vita, a la fin as arvelrà pa na benedission.

²²Dis pa: "i-j rendrai mal pèr mal". Speta Nosgnor: a l'é chiel ch'at farà arvangia.

²³Doi pèis e doe mzure a son n'abominassion pèr Nosgnor: në scandàj dzonest a l'é pa un bin ai sò euj.

²⁴Le pianà dl'òm a son adrëssà da Nosgnor: chi ch'a podrà mai comprende le vie ch'a passa?

²⁵Antrap-te pa da sol an fasend un vot malprudent a Nosgnor pèr adesse mach pì tard ëd vaire ch'at costa.

²⁶Un rè prudent a siassa l'òm e a-j torna ansima con ël rabast.

²⁷La lus ëd Nosgnor a pénetra ant lë spirit ëd l'òm e a scandàja tùit ij segret ëstermà ant ël cheur.

²⁸Misericòrdia e fidelità a vijo an sêl rè, sò tròno a l'é sost-nù da la clemensa.

²⁹La vajantisa dla gioventura a l'é soa fòrsa, ij cavèj gris dl'esperienza a l'é lè splendrior²⁰⁴ dël vej.

³⁰Un castigh ch'a l'é tanme na ferija ch'a sagna, a purìfica²⁰⁵ dal mal, e na dissiplin-a dura a purìfica 'l cheur.

21

¹Ël cheur dël rè a l'è parèj ëd na bialera²⁰⁶ ant le man ëd Nosgnor: a la fà andé andova ch'a veul chiel.

²Tute le stra ch'a pija l'òm, ai sò euj a jë smijo bon-e, ma a l'é Nosgnor ch'a-j varda da bin e a në fà la valutassion²⁰⁷.

³A Nosgnor l'onestà e la giustissia a-j piasso motobin da pì che ij sacrificissi.

⁴Euj pien ëd blaga e 'n cheur superb - lòn che tanti a-j pias ëd coltivé - a l'é pecà.

⁵L'òm ëd sust, ij sò proget a-j pensa da bin e lor a van a bon fin, ma chi ch'a fà le còse an pressa as artreuva a la fin an miseria.

⁶Col che a ambaron-a 'd tesòr a fòrsa 'd busiardarìe, as blaga mach pèr pòch, pèrchè a sërca la mòrt.

204 Ël termo ebràich חַדָּר (hadar), a veul dì: “splendrior; onor; decorassion.

205 Ël verb מָרַק (maraq) a veul dì “lustré, siassé, tiré a lùcid, purifiché.

206 “Canaj d'eva” (אֵלֶּיךָ, palghe).

207 O: “a l'é 'l Signor che a pèisa ij cheur”.

⁷La violensa dij pervers a sversa lor midem, pèrchè as arfudo 'd pratiché la giustissia.

⁸La condòta dl'òm gram a l'é tuta dè sghignarda, ma cola dl'òm net a l'é onesta.

⁹A l'é mej stess-ne daspèrnojàutri ant un canton ëd na sofiëtta che avèj da spartì na cà antrega con na fomna ch'a l'é na litigàire.

¹⁰A coj ch'a l'han gnun-a religion a-j pias ëd fé 'l mal: a l'han gnun-a pietà pèr sò prossim.

¹¹Cora che lè sbefios a ven castijà, ël bonomeri a dventa savi e cand che 'l savi a ven istrù, sò savèj a chèrs.

¹²Èl Giust, Nosgnor, a sà bin lòn ch'a fan antècà coj ch'a l'han gnun-a religion e a-j farà tombé an ruin-a.

¹³Col ch'a sara j'orije al braj dël pòver, cora che a brajerà chiel midem, gnun a-j rëspondrà.

¹⁴Un cadò fàit dè stèrmà a pasia la flin-a e un cadò sotman a amboniss la furia pì violenta.

¹⁵A l'é na gòj pèr l'òm giust ch'a sia fàita giustissia, ma lolì a l'é në sparm pèr le canaje.

¹⁶L'òm che a së slontan-a da la stra dla saviëssa a tomberà an companìa dij mòrt²⁰⁸.

208 O: "a s'arlamrà ant la ciambreja dj'ombre dij mòrt".

¹⁷Col che a-j pias fess-la bin a vnirà pòver e a sarà mai èsgnor col ch'a-j pias èl vin e gòde.

¹⁸L'òm gram a serv pèr gagi al giust e 'l malegn pèr la gent onesta.

¹⁹A l'é mej stess-ne ant un desert daspèrnojàutri pitòst che ansema a na fomna tacabeghe e sèmper anrabià.

²⁰Ant la ca dl'òm giust a-i é 'd tesòr pressios e 'd pèrfum, ma 'l fòl a sghèira tut.

²¹Col che a cudiss la giustissia e la misericòrdia a trovarà soa vita, la giustissia e la glòria.

²²Èl savi a taca na sità 'd batajeur e a fà droché le fortificassion ch'a dan a lor tanta fiusa.

²³Col ch'a guerna la boca e la lenga as ten leugn dai sagrin.

²⁴Chi a l'é borios e sfacià e ch'a l'é conossù coma nē sbefios a fà tut con malagrassia foravià.

²⁵J'anviè dël plandron a lo pòrto a meuire pèrchè soe man as arfudo 'd travajé.

²⁶Pèr tuta la vita l'òm pervers a chita pa èd fé 'l goliard, ma l'òm giust a fà nen economia ant le limòsne.

²⁷Ij sacrifici fàit da 'd gent grama a son n'abominassion, tant pì s'a son èsmonù con n'attendiment malegn.

²⁸Andrà a meuire 'l testimòni fàuss, ma l'òm ch'a l'é apressià pèrchè a dis sempe la vrità a podrà dì sempe la soa.

²⁹L'òm pervers a l'ha n'andi da sfacià, ma col ch'a l'é onest a aceta le coression.

³⁰A-i é gnun-a sapiensa, gnun savèj o gnun pian ch'i foma ch'a peusso buteje d'antrap a lòn che Nosgnor a veul fé.

³¹Bele s'it l'has prontà ij cavaj pèr èl di dla bataja, a l'é mach èl Signor ch'a peul dete la vitòria.

22

¹A l'é mej na bon-a fama che 'd grande sostanse; n'auta stima a l'é mej che d'argent o d'òr.

²La gent pòvra e ij rich a l'han sossì an comun: tùit e doj a l'ha faje 'Nosgnor.

³Na pèrson-a prudenta a preved èl perìcol e a pija 'd precaussion, ma 'l bonomass a va anans a l'òrba catòrba e a në patiss le consequense.

⁴Vera umiltà e timor ëd Dio a pòrto a 'd richèsse, onor e vita longa.

⁵Èl senté dle pèrson-e fàusse a l'é traditor e pien dè spin-e: coj ch'a-i ten-o a la vita a lo schin-o.

⁶Mostra ai cit èl senté giust ch'a l'han da 'ndeje dré: cand ch'a saran chèrsù a lo chitran pa.

⁷Pròpi coma ij rich a dòmino an sij pòver, coj ch'ampèrmudo a dvento s-ciav dij sò creditor.

⁸Coj ch'a sëmno 'ngiustissie a l'avran n'amson ëd dësgrassie e sò regn dë sparm²⁰⁹ a vnirà a la fin.

⁹A sarà benedì col ch'a l'é generos, chi ch'a fà part ëd sò pan con ij pòver.

¹⁰Campa feura lë schërgnidor²¹⁰ e as n'andran ëdcò le polémiche dësùtil. Beghe e 'nsolense a spariran.

¹¹Ël rè a veul bin ai net ëd cheur, a l'é amis ëd coj ch'a parlo 'd manera grassiosa.

¹²Nosgnor a guerna coj ch'a l'han ëd conossensa, ma a ranvërsa ij pian dij traditor²¹¹.

¹³Ël poltron a dis: "Là feura a-i é 'n leon: s'i vado giù përla stra chiel a podrìa masseme!".

¹⁴La boca dla meretris²¹² a l'é tanme 'n trabucèt arzigos, a-i tombran coj ch'a fan anrabié 'l Signor.

¹⁵Ël cheur dël giovnòt a l'é pien ëd folairà, ma la bachëtta 'd coj ch'a san dissiplinelo a-j tapareran via da chiel.

¹⁶Coj ch'a craso ij pòver e coj ch'a giuto ij rich a vnì sempe pì rich, a vniran pòver lor midém.

209 O: "cavija (regal) ëd soa furia".

210 Na person-a ampèrtinenta, piantagran-e. Cheidun ch'a peul nen esse cambià con la dissiplin-a o la coëssion, ma ch'a dëspresia e a dësturba tut lòn ch'a l'é d'edificassion moral o social.

211 O: "a vija përla fé conòsse la vrità e a dëscheuvr l'angann dij traditor".

212 O: "dl'adultera", "ëd na fomna pa moral".

Prima colession ëd le sentense dij savi

¹⁷Scota bin lòn ch'a diso ij savi; angagia tò cheur a amprende mie istrussion, ¹⁸pèrchè a l'é bon ëd guerné soe sentense 'nt ël cheur për esse sempe pronte an sij làver. ¹⁹Tut sossì i lo mostro a ti, eh, pròpi a ti, perchè ti 't bute 'nt ël Signor tuta toa fiusa. ²⁰I l'hai scrivute tranta sentense ch'a conten-o 'd consej e 'd savèj, ²¹për ch'i t'amprende a conòsse la vrità e ch'it daghe na rispòsta fidela cand ch'at mando a dé 'n message.

²²Profita pa dël pòver perchè ch'a l'é pòver e crasa nen ël bzognos ant ij tribunaj. ²³Nosgnor an pèrson-a a dësfendrà soa càusa e a gavrà la vita a coj ch'a l'avran gavaje tut lòn ch'a l'ha.

²⁴Fate nen amis ëd na pèrson-a cagnin-a e esse pa sòcio 'd gent rabiosa, ²⁵pèrchè it podrìe amprende a fé l'istess che lor e parèj tombé 'nt un trabucèt mortal.

²⁶Compèrmèttete nen an strenzand ëd man senza penseje bin a lòn ch'it fas e avalisand ëd débit d'àutri. ²⁷S'it peule pa paghé, fin-a 'l let at sarà gavà da sota!

²⁷Bogia pa ëd termo antich, coj ch'a l'han posà ij tò grand.

²⁸Vèddess-to 'd pèrson-e 'd bon-a cognission ch'a san fé bin sò travaj? Bin, cole-là a saran ciapà al servissi dël rè, pa al servissi 'd gent ordinaria!

23

¹Cora ch'it ses setà a la tàula 'd n'òm potent²¹³, varda da bin lòn che it l'has èdnans; ²s'it l'has tant aptit²¹⁴, fà tension a nen mangé tròp²¹⁵. ³Gnun-e anvìe 'd soe galupariè, pèrchè chiel a podrìa profitess-ne pèr angabiolete.

⁴Ruin-te pa la salute pèr èvnì sgnor, sie pro savi pèr savèj cand ch'it l'has da chité. ⁵Cand ch'it pense d'essie a la fin rivà, la richèssa a podrìa bin dèsparì, pèrchè a buta j'ale coma s'a fussa n'òja e as na vòla vers èl cel!

⁶Sta nen a tàula a mangé con na pèrson-a splòrcia e pitòca e àbie gnun-a anvìa 'd soe galopariè, ⁷pèrchè cola-lì a pensa mach a lòn ch'a-j costa col mangé. A dis: "Mangia pura e bèiv", ma a lo pensa nen pèrdabon²¹⁶. ⁸Ti 't gumitras èl bocon ch'it l'has mangià e ij compliment ch'it l'has faje it l'avras èsgheiràie.

⁹Parla nen a j'orije d'un fòl, pèrchè a dèspressierà toe paròle sàvie.

¹⁰Spòsta pa na veja bórna: ch'a fà part dèl camp èd coj ch'a l'han pi nen èl pare e la mare, ¹¹pèrchè col ch'a fà giustissia a l'é fòrt e a dèsfendrà soa càusa contra 'd ti.

¹²Àplica tò cheur a l'istrussion e toe orije ai dèscors èd savièssa.

¹³Vansa pa la dissiplin-a al giovo: bele s'it lo baròte con na vèrga a nē meuirirà pa. ¹⁴Al contrari, s'it lo bate con na vèrga, it lo salveras da l'infern.

213 Lét. "un prensì".

214 An ebràich: שֹׁפֵט לֵבָב (ba' al nefesh), visadì "padron d'ànima mortal", eufemism pèr "aptit senza fond".

215 O: "but-te un cotel a la gola".

216 O: "sò cheur a l'é pa con ti".

¹⁵Mè car fieul, se tò cheur a l'é savi, ëdcò mè cheur a n'argiojirà. ¹⁶Mia ànima a sauterà 'd gòj cand che toa boca a dirà 'd paròle oneste e giuste.

¹⁷Àbie gnun' anvìa dij peccador: pitòst guern-te sèmpe ant la tëmma 'd Nosgnor. ¹⁸përchè parèj ti 't saras arcompensà²¹⁷ e toa speransa a sarà mai a dzoneus.

¹⁹Scota, car ël mè fieul, esse savi e adressa tò cheur an sla stra pì drita.

²⁰Stà lontan da la companìa 'd coj ch'a-j pias anciochesse, nì 'd coj ch'a-j pias fé 'd paciade²¹⁸, ²¹përchè ij ciocaton e ij goliard a vniran pòver e col che a l'é pien ëd seugn as vestirà dë strass.

²²Scota tò pare ch'a l'ha date la vita, dëspressia pa toa mare da veja.

²³Cat-te 'd vrità e dala mai andaré: cat-te 'd sapiensa, ëd dissiplin-a e d'anteligensa.

²⁴Èl pare dl'òm giust a argiojirà motobin e col che a l'ha generà un savi a nē sarà bin content. ²⁵Për lòn, dà 'd sodisfassion a tò pare e toa mare, fala contenta cola ch'a l'ha date la vita.

²⁶Car ël mè fieul, dame tò cheur, e che ij tò euj a bèico mie vie²¹⁹.

²⁷La meretris a l'é parèj ëd na tràpola arzigosa e n'adùltera²²⁰ a l'é pericolosa tant coma droché ant un poss ëstrèit. ²⁸Chila a stà sèmper a l'avàit parèj d'un làder e a fà chërse 'l nùmer ëd j'òm ch'a tradisso soe mojé.

217 O: "ti 't l'avras n'avni".

218 O: "coj che a son galup ëd carn".

219 O: "varda 'd pa dësmentié ij mè consèj".

220 O: "na forëstera".

²⁹Për chi ij maleur? Èd chi le plente? Col ch'a l'é sèmpe lì ch'a rusa? A chi le patele për èd folairà? A chi j'euj ross? ³⁰A son për coj ch'a-j pias èsté ant le piòle a bèive 'd vin e ch'a van susnand ij vin pì fòrt. ³¹Varda pa 'l vin cora che a l'é bel ross, cand a bërlusa ant la san-a e a cala giù dosman. ³²A l'é mach dòp ch'a mòrd tanme na serp e a pogna tanme na vipra. ³³Antlora ij tò euj a vèdran lòn ch'a l'é dròlo e it diras èd ròbe che pì tard it n'aringretras²²¹. ³⁴A të smijerà d'esse cogià an mes dël mar o 'd deurma 'nsima a l'erbo portansègne dla nav ch'a strabàussa dë dsà e dë dlà. ³⁵It diras: A l'han patlame, ma i sento pa 'd mal! A l'han barotame, ma i son nen ancorzùmne! Cora ch'im dësvijerai, im farai torna n'àutr goblòt!

24

¹Sìe pa gelos èd la gent grama, àbie gnun-e anvìe dë sté con lor: ²përchè soa ment a armanaca 'd roberìe e ij sò làver a diso pa d'àutr che 'd maleur.

³Con la savièssa as fàbrica na ca, con la prudensa un a la fà pì frema; ⁴con l'erudission as ampinniss la cròta èd tut lòn ch'a l'ha 'd valor e a fà piasì.

⁵Un guerié savi²²² a l'é fòrt, ma n'òm istrui a l'é ancora pì fòrt. ⁶Parèj, s'it pense d'angagete a fé na guèra, bogg-te nen senza prima fé 'd consultassion diligente: la vitòria a dipend dal ciamé consèj a tanti òm èd sust.

⁷La savièssa a l'é tròp àuta për un fòl; s'as treuva a la pòrta dla sità për dé 'd giudissi, a savrà gnanca lòn ch'a l'ha da dì²²³.

221 O: "toa ment a dirà lòn che a l'é pèrvers".

222 L'espression **ἰὺ** (ba'os)a veul dè "a l'é fòrt" pa an "fòrsa."

223 O: "ch'a ten sarà la boca".

⁸Col ch’a stà sèmpre lì a armanaché coma ch’a podrìa fé ‘d mal, tùit a lo ciamo “monsù dësgrassia”.

⁹Ij pensé d’un fòl a son mach ëd pecà, e la malalenga a dventa n’abominassion për tuti.

¹⁰S’it tè lasse andé ant ël di dël maleur, a veul dì che toa fòrsa a l’è bin pòca.

¹¹Salva coj che a son portà a la mòrt, e ciàpje për feje sté ferm coj ch’a son an camin ch’a sghijo anvers la pèrdission.

¹²Se ti ‘t dise “I lo savìa pa”, chërdes-to che Nosgnor a lo vèdda nen? A l’è chiel che a vala ij cheur. Col ch’a varda toa vita a lo sà bin ch’a l’è pa vera e ch’it lo savìe. Chiel a renderà a mincadun conform a soe oevre.

¹³Mangia d’amel, car ël mè fieul, che a l’è bon, e la stòrsa dj’avije ch’a l’è dossa an toa boca. ¹⁴Venta che it sapie che la saviëssa a l’è parèj: s’it la cate, it l’avras n’avni e toa speransa a sarà pa sgairà.

¹⁵Stà pa a l’avàit dacant a la cà d’un giust për feje n’amboscà coma ch’a fan ij gram, e fà nen ëd ravagi anté ch’a stan ij giust.

¹⁶Set vire a podrìa tombé ‘l giust, ma chiel sèmpre as auss-rà an pé. Ma për j’èmpi a l’è assé un-a sola dësgrassia për porteje a la disperassion.

¹⁷Argiojiss pa se ij tò nemis a tombo, e che tò cheur a fasa pa festa se lor a meuro, ¹⁸pèrchè Nosgnor at vèdd e a podrìa dèstorné da lor soa ira e arvirela contra ‘d ti.

¹⁹Sagrinte pa tròp për ël mal ch’a fan le pèrson-e grame o sie nen anvidios dj’èmpi. ²⁰pèrchè a-i sarà gnun avni për ij gram e ‘l lum dij pèrvers as èsmotrà.

²¹Àbie timor ëd Dio, car ël mè fieul, e ‘dcò dël rè, e compagn-te pa con j’arviros, ²²përchè l’arvangia as auss-rà a l’amprovista. Chi ch’a sà col ch’a sarà ‘l giudissi che sia Nosgnor che ‘l rè a-j faràn tombé a còl?

D’àutri mòt dij savi

²³Èdcò costi-sì a son ëd mòt ch’a ven-o dai Savi. A l’é pa bel avèj ëd parsialità ant ij giudissi. ²⁴Se un giùdes a dis a n’èmpi: “Ti ‘t ses nossent”, la gent a lo maledirà e fin-a ij pagan²²⁴ a avran d’eseccassion për chiel. ²⁵A-i saran, contut, ëd làude për coj giùdess ch’a condan-o ‘l colpèivol e ansima ‘d lor a-i vniran ëd benedission.

²⁶Col ch’a rëspond con ëd paròle giuste a l’é coma un basin dàit an sij làver.

²⁷Anans ëd tiré sù na ca, fane ij progèt con diligenza e fà da bin tò travaj an campagna për avèj ëd che paghela.

²⁸Conta pa, an testimoniand, ëd busiardarie contra dla gent ëd tò pais: ch’a-i sia pa d’ambreuaj an sij tò làver. ²⁹Dis nen a tò avzin: “I-j la farai paghé coma ch’a mérita për ël mal ch’a l’ha fame”.

³⁰I j’era passà randa al camp d’un òm pìgher e ‘dcò d’antorn a la vigna d’un vignolant senza sust. ³¹E varda lì: daspèrtut a-i è ‘d cardon servaj e d’ortìje, e cola che a l’era na ciovenda ‘d pere a l’é drocà. ³²I l’hai beicà dabin lòn ch’as podìa amprende da lolì e i l’hai pensà: ³³“Deurme un pòch, sté na frisa ansugnochì, marlàit èslongà con ij brass ancrosià, ³⁴e at rivrà adòss la miseria dël vagabond e la povertà dël mendich²²⁵”.

224 O: “le nassion”.

225 24:33-34 cfr. Provèrbi 6:10-11.

25

D'àutri proverbi cujì cand ch'a l'era rè Esechia

¹Costi-sì a son d'àutri proverbi 'd Salomon, butà ansema dai consijé d'Esechia, rè 'd Giuda.

²A l'é glòria 'd Nosgnor dè stèrmé 'd ròbe e la glòria d'un rè d sèrcheje.

³Vàire ch'a l'é àut èl cel, tant as peul nen sondé lòn ch'a passa pèr la ment²²⁶ dij rè.

⁴S'it gave le scòrie da l'argent, èl bisotié a nē farà un bel vas²²⁷; ⁵s'it gave l'òm pèrvers da la cort dèl rè, sò tròno a restrà frem ant la giustissia.

⁶Date pa d'arie dè 'dnans al rè e but-te nen dova ch'a stan j'eminense, ⁷pèrchè a l'é mej sentisse dī èd monté pì anans pitòst che esse umilià 'dnans a 'n prinsi²²⁸.

⁸Cand ch'it l'has vèddù cheicòsa, àbie gnun-a pressa d'andé a testimoniela dnans ai giùdess dèsnò lòn ch'it faras cand che tò avzin at dirà 'l contrari?

⁹Dèscut pura toa càusa con tò avzin, ma disje pa 'l segret èd j'àutri, ¹⁰dèsnò col ch'a scota at trovrà da dī e pì gnun andrà a chërde a lòn ch'it dise.

¹¹Na paròla pronunsià a temp a l'é parèj d'un frut d'òr an s'un cabarèt d'argent.

¹²Un savi ch'a fà na giusta armarca a n'òm ch'a scota a l'é parèj èd n'anel d'òr e 'd na pera pressiosa.

226 O: "cheur".

227 L'ebraïch 'שָׁרָף (cheli) a veul dī "utiss; asi".

228 25:6-7 Luca 14:8-10

¹³Fresch parèj dla fiòca al temp ëd l'amson a l'é n'ambassador fedel pèr chi ch'a lo manda; a arlama 'l cheur ëd sò padron.

¹⁴Col ch'a promet ma ch'a fà mai lòn ch'a l'ha promëttù a l'é parèj dle nìvole e dël vent senza pieuva.

¹⁵Mach con la passiensas as peul convince 'n prinsì, e le paròle dosse a s-ciapo fin-a j'òss.

¹⁶S'at pias l'amel e it lo trove, angosont-ne pa, dësnò at vnira la nàusia e it lo gumitras.

¹⁷Va pa tùit ij moment a ca 'd tò avzin s'it veule nen ch'a sè stofia 'd ti e at pija an ghignon.

¹⁸Testimonié 'l fàuss contra tò pròssim a l'é parèj ëd patlelo con un baston, ferilo con la spa o tireje na flecia àussa.

¹⁹Fidesse 'd cheidun nen pro degn ëd fiusa a l'é tanme mastié con ëd dent mars o marcé con un pé stropià.

²⁰Canté na canson alégra 'dnans a n'òm sagrinà a l'é coma porteje via 'l mantel cand ch'a l'é frèid o buteje d'asil dzora 'd na fërleca viva.

²¹Se tò nemis a l'ha fam, daje da mangé, s'a l'ha sèj, daje da bèive, ²²pèrchè parèj a l'é coma s'it ambaronèisse 'd brasa dzora 'd soa testa e Nosgnor at compenserà²²⁹.

²³Tanme 'l vent dël nòrd a pòrta con chiel la pieuva, na lenga ch'a-j pias dë sparlassé as tira acòl mach ëd ràbia.

229 25:21-22 cfr. Roman 12:20.

²⁴A l'é mej vive da sol ant un canton d'èl solé che vive ant na bela ca an companìa 'd na fomna ch'a rusa an continuassion.

²⁵Arsèive na bon-a neuva da 'n pais lontan a l'é parèj d'eva frësca pèr na gola sùita.

²⁶N'òm giust ch'as piega 'dnans a n'òm pèrvers a l'è parèj d'un bornel tèrbol e 'd na sorgiss anvelenà.

²⁷Pa bel mangé tròp amel, nì lassesse anciarmé da le paròle dij flateur.

²⁸L'òm ch'a sà pa dominé la flin-a a l'é parèj èd na sità drocà e senza 'l vir èd soe muraje.

26

¹Coma 'd fiòca d'istà e 'd pieuva a l'amson, parèj l'onor a conven pa ai folitro.

²Coma 'd passarèt ch'a fan d'è svolament e 'd rónsole ch'as nè vòlo, pèrparèj na maledission senza rason a riva pa a la vîtima ch'a l'era designasse.

³Èl foèt pèr èl caval, la corèja pèr èl borich, e 'l barèt pèr la schin-a dij fòj!

⁴Daje pa rëspòsta al fòl conforma soa folairà, pèr nen èvni a esse 'dcò ti un ch'a j'è smija.

⁵Daje nompà rëspòsta al fòl conforma soa folairà, pèrchè chiel a chërda pa d'esse furb.

⁶Col ch'a manda d'ambassade an dovrand un fòl coma 'n m'essagé a l'é coma tajesse ij pé o bèive 'd tòssi.

⁷Un proverbì an sla boca d'un fòl a l'é tant inùtil coma na gamba antèrpià.

⁸Onoré 'n fòl a l'é tanme gropé na pera a na franda.

⁹Un proverbì an sla boca d'un fòl a l'é coma 'n ram dè spin-e ambrancà da 'n cioch.

¹⁰Col ch'a dà da travajé a 'n fòl o al prim ch'a passa a l'é tanme n'arcé ch'a tira doa a càpita a càpita.

¹¹Parèj dël can che a torna a mangé soa gumitura, a l'é 'l fòl ch'a fà torna j'istesse folairà²³⁰.

¹²A-i é pì dè speransa pèr un fòl che pèr ëd gent ch'a pensa 'd savèjla longa²³¹.

¹³Èl plandron a dis: "A-i é na bestia grama ant la stra, un leon ch'a vira là fòra".

¹⁴Un fagnan an sò let, a l'é tanme na pòrta ch'as vira an soe granghìe.

¹⁵Èl pìgher a campa la man ant ël piat ma a la sent tròp greva pèr portela a la boca.

¹⁶Èl pìgher as chërd sempe 'd savèila pì longa che sèt pèrson-e ch'a rëspondo con sust.

¹⁷Butesse an mes a le ruse dj'àutri a l'é tanme ciapé pèr j'orije 'n can ëd gnun.

230 Cfr. 2 Pero 2:22.

231 O: "d'esse 'n savant".

¹⁸Com un mat ch'a campa 'd tissonèt o 'd flece mortaj, ¹⁹parèj a l'é col che angàbiola j' àutri e peui a-j dis: "I badinava mach!".

²⁰Cand ch'a manca 'l bòsch èl feu as dèstissa e le ruse a chito quand ch'a tas la lenga grama.

²¹Coma ch'as buta 'l carbon an sla brasa o 'l bòsch an sèl feu, parèj a fà la pèrson-a litigàire pèr arviscolé le ruse.

²²Le paròle 'd col ch'a maligna a son tanme 'd bocon doss ch'a calo fin-a al fond dij buej.

²³N'ambèrlifada d'argent ansima a 'n ciap èd creja: parèj a son èd làver doss e 'd cheur gram.

²⁴L'anghignonà a mostra soa mascra ma pa lòn ch'a veul fé, drinta 'd chiel a-i é la fràuda; ²⁵bele se sò parlé anciarmant a spuva d'amel, daje pa dament: sèt abomini a son drinta 'd chiel. ²⁶La malissia a podrà èdcò stèrmesse bin darera dla fausserìa, ma a la fin a sarà dèsvelà an pùblich.

²⁷Col ch'a pronta 'd trabucèt, tòst o tard a-i tombrà 'ndrinta chiel midem. S'it fase col che a farà viré un ròch pèr ciapé d' àutri it lo tireras a còl.

²⁸A la lenga busiarda a-j pias pa la vrità, e la boca rufian-a a sarà càusa mach èd ruin-a.

27

¹Blaga pa pèr doman, pèrchè it sas gnanca lòn ch'a tè speta ancheuj²³².

232 Cfr. Giaco 4:13-16.

²Ch'a sia n'àutr a laudete e pa toa boca, un forèsté e pa ij tò làver midem.

³La pera a l'é greva, la giàira a l'ha sò pèis, ma pì ancor che un-a e l'àutra a l'é l'ameror causà da 'n fòl.

⁴La flin-a a l'ha pa 'd misericòrdia, èl fot a l'é violensa, ma col ch'a l'é ch'a peul arziste a la gelosia?

⁵A l'é mej n'arpròcc dovèrt pitòst che n'amor èstèrmà.

⁶Le ferie 'd n'amis a son sincere, ij basin èd un nemis a son fàuss.

⁷Na gola arpatà a dèspressia l'amel ma pèr col ch'a l'ha fam èdcò l'amer a l'é doss.

⁸L'òm che a va leugn da ca soa, a l'é parèj èd n'osel ch'a spassia fòra dal ni.

⁹Èl pèrfum e l'ancens a ten-o alégher èl cheur, èl bon consèj èd n'amis a dà coragi a l'ànima.

¹⁰Chita pa tò amis, nì l'amis èd tò pare, intra pa ant la ca 'd tò frel ant èl di èd toa dèsgrossia. A l'é mej avèj n'amis davzin che 'n frel lontan.

¹¹Sèrca d'esse savi, car èl me fieul, parèj ch'it arlegreras mè cheur e mi i savrai coma rèsponde a col ch'am ofend.

¹²L'òm furb a s-ciàira 'l perìcol e a prend soe precaussion. Ij bonomeri a van anans a la catòrba e peui a pago le consequense 'd soa 'mprevidensa.

¹³Pija la vestimenta a col che a l'ha garantì pèr un forèsté e tenla an gagi pèr col ch'it conòsse pa.

¹⁴Na benedission fàita a vos àuta 'd matin bonora, a sarà considerà na maledission.

¹⁵Le stisse senza fin dël temp ëd pieuva e na fomna tacabeghe a së smijo:

¹⁶col che a veul tenla a l'é parèj coma se a vorèissa tnisse 'l vent e a andèissa a cheuje l'euli con le man.

¹⁷Èl fer as mòla con ël fer e l'òm as fin-a lë spìrit con ij sò amis.

¹⁸Coma coj ch'a cudisso piante 'd fi a l'han ël drit ëd mangene ij frut, parèj ij travajeur ch'a guerno j'anteresse dij sò padron a saran arcompensà.

¹⁹Tanme 'l visagi as arflet ant l'eva, parèj ël cheur ëd na pèrson-a a 'rflet sò caràter génit.

²⁰Pròpi coma la Mòrt e la Pèrdission a n'han mai pro, parèj a son j'anviè dla gent.

²¹Coma 'l griseul a l'é pèr l'argent e la fòrgia pèr l'òr, parèj a l'é l'òm pèr la boca 'd col ch'a lo làuda.

²²Bele s'it pistèisse 'l fòl ant ël morté con un piston ansema al gran, it socrolerìe pa soa folairà.

²³Soagna tò strop, pijte soen ëd toe féje, ²⁴pèrchè la richèssa a dura pa pèr sèmper e na coron-a a podrìa nen duré da na generassion a l'àutra.

²⁵As gava 'l fen, a sponta l'erba neuva e as cheujo j'erbe dle montagne; ²⁶ij bero at dan la lan-a e con ij cravòt vendù it cate 'n camp: ²⁷desse da fé pèr lolì a l'é la garansìa ch'it l'avras assé 'd làit ëd crava pèr ti, toa famija e ij to lavorant.

28

¹Col ch'a l'é senza religion, a scapa combin che gnun a-j cora dapress²³³, ma ij giust a son tant ardì coma 'd leon giovo.

²Cand ch'a-i é 'd corussion moral ant un pais, sò govern a tomba fàcilment. Mach ij governant ëd sust ch'a l'han ëd competenza a cisso la stabilità.

³Un poveròm ch'as fà opressor ëd n'àutr poveròm a smija a na pieuva fòrta ch'a ruin-a 'l racòlt.

⁴Coj che a trasgredisso la Lege a làudo ij pervers, antramentre che koj che a fan conform a la Lege a-j fan la guera.

⁵Ij gram a capisso pa la giustissia, ma koj ch'a sërco Nosgnor a capisso tut.

⁶A l'é mej esse pòver ma onest che dionest e në sgnor.

⁷Ij giovo ch'a rispetto la Lege 'd Nosgnor a son ëd sust, ma koj ch'a van con chi ch'a fà sempe ribòta a pòrto dzonor a sò pare.

⁸Chi ch'a fà chërse sò patrimòni con lè strossinage e j'interesse a lo mugia pèr col ch'a l'ha pietà dla pòvra gent.

⁹Nosgnor a l'ha 'n ghignon j'orassion ed koj ch'a dan pa da ment a soa Lege.

¹⁰Coj ch'a 'ngabiolo ij giust pèr mneje ant na stra sbalià, a tomberan lor ant na tampa, damentre koj ch'a son onest a 'rseivran ëd boneur.

233 Cost proverbi a buta an evidensa coma na pèrson-a colpèivola a l'abia gnun-a sicurèssa - a scapa pèrchè ch'a l'ha na cossienza colpèivola, o pèrchè a sospeta d'àutri ch'a l'anviron-o, o pèrchè ch'a l'ha tèmma dèl giudissi.

¹¹Jè sgnor a podràn èdcò pensé d’esse furb, ma ij pòver ch’a l’han èd disserniment a san lòn ch’a l’è la vrità ch’a-j riguarda.

¹²A l’è na gòj gròssa cora che ij giust a trionfo, ma, se j’émpi a rivo al podèj mincadun a sè stërma.

¹³Chi ch’a stërma ij sò pecà a l’avrà pa ‘d bon ésit; col ch’a-j confèssa e a chita ‘d feje a ‘rseivrà ‘d misericòrdia.

¹⁴Coj ch’a l’han tèmma ‘d fé ‘l mal a son bonorà, ma col ch’as fà vnì èl cheur dur a tombrà ant èl mal.

¹⁵Coma ‘n leon ch’a breugia o n’ors pront a l’avàit, parèj a l’è pèr ij pòver n’òm gram al podèj.

¹⁶Un ch’a stà al govern e ch’a l’è pien d’angordisa a l’è pròpi senza sust, ma chi ch’a l’ha ‘n ghignon ij guadagn d’onest a farà pì longh ij sò di.

¹⁷La cossienza tormentà d’un sassin a lo porrà a la tomba: giutlo pa!

¹⁸Na pèrson-a senza arprocc a sarà salvà, ma chi ch’a sërca dè strà stòrte a l’è sicur ch’a tombrà.

¹⁹Chi ch’a travaja con diligensa soa tèra a sarà bondos èd pan, ma col ch’a fà ‘d castej an ària a sarà frapà da la miseria.

²⁰L’òm ch’as peul fidess-ne a l’avrà d’arcompense grande, ma chi a va mach an serca ‘d guadagn fàcij a restrà pa senza sò castigh.

²¹Manifesté ‘d preferense a l’è pa bin, ma as peul fé ‘dcò mal pèr un tòch èd pan.

²²Èl rancin a sërca ‘d richèsse e a sà pa che la miseria a lo speta.

²³Col ch'a fà 'n rimpròcc giust a n'àutr, a la fin a l'avrà pì 'd bon ésit che fé d'adulassion.

²⁴Col che a ròba a sò pare e a soa mare e a pensa ch'a sia pa 'n pecà, chiel-lì a l'é nen mej che 'n sassin.

²⁵Na pèrson-a 'ngórda a cissa mach ëd ruse, ma l'òm ch'a l'ha fiusa an Nosgnor a trovrà prosperità.

²⁶Chi ch'a l'ha fiusa mach an lòn ch'a-j dis ël cheur a l'é senza sust, ma chi ch'a marcia an sla via dla sapiensa a sarà salv.

²⁷Col ch'a dà generos ai pòver a l'avrà mai fam, ma maleur a col ch'a fà visa 'd nen vëdd-je.

²⁸Cand che 'd gent émpia a l'é al control d'un pais, tüt a van a stèrmesse. Cand che, tutun, lor-lì a meuro, ij giust as moltiplico.

29

¹Se n'òm a l'ha la testa dura e as arfuda d'esse arprocià, a sarà crasà ant un bòt e senza surtià.

²S'a comando ij giust, la gent a l'ha gòì, ma s'a comando ij pèrvers ël pòpol a gëmm.

³Col che a l'ha car la sapiensa a fà content sò pare e soa mare, ma col ch' a va a bagasse a sghèira mach soe sostanse²³⁴.

⁴Con la giustissia 'l rè a dà stabilità a soa nassion ma s' a pensa mach a coma 'gravé le taje a lo manda an ruin-a.

⁵L'òm che a sviolin-a sò amis a slarga na rej pèr ij sò pass.

⁶Sota ij pass dèl pervers a-i é un trabucèt, ma l'òm giust a cor e a l' é content.

⁷L'òm giust a l'ha a cheur èl destin dij pòver, ma 'l pervers a veul pa savej- ne.

⁸Jè sbefios a mando a rabel na sità antrega, ma ij savi a pasio la flin-a.

⁹Cora che na pèrson-a sàvia a fà na disputa an giudissi con un fòl, a-i sarà mach èd diatribe ridicole e as rivrà mai a na conclusion.

¹⁰La gent sanghinaria a l'han an ghignon coj ch' a son onest e drit, ma ij giust a lo ten-o da cont.

¹¹Èl fòl a dà sfògh liber a soa ràbia, ma èl savi a la traten.

¹²Se 'n governant a dà da ment ai busiard, tùit ij sò minister a saran gram.

¹³Èl pòver e lè strossin as treuvo; a l'è Nosgnor ch'a anlumina j'euji èd tùit e doi.

234 O: "richèssa". La richèssa a l' é considerà coma 'n segn èd bon ésit e dla bebedission èd Nosgnor, coma ch' a l' è sempe stàita. Esse considerà n'òm donor da la comunità a vorà di che chiel a l'avìa vanià 'd sostanse e mantnù soa reputasson. A sarìa na dësgrassia avèj 'n fiuel ch' a sghèira ij sò sòld con le bagasse (cfr. Provèrbi 5:10; 6:31).

¹⁴Un re ch'a giùdica ij pòver con giustissia a fà che sò tròno a staga frem pèr sempe.

¹⁵Èl baston e l'arpròcc a rendo savi, ma se a un giovo as lassa fé tut lòn ch'a veul, a dzonora soa mare.

¹⁶S'a comando ij pervers ij delit a fosen-o, ma ij giust a vèdran soa ruin-a.

¹⁷Mostra la dissiplin-a a tò fieul e chiel at farà content e at darà 'd sodisfassion.

¹⁸Sensa d'arvelassion profètiche la gent a l'è senza fren: ma beà a son coj ch'a ten-o da cont la Lege.

¹⁹A basta pa corege 'n servitor a paròle, pèrchè a capiss ma a scotrà nen.

²⁰L'as-to vèddù n'òm ëd lenga tròp lesta? Ebin, it peule speré ëd pì da 'n fòl che da chiel.

²¹Seulia pa l'ës-ciav già da masnà pèrchè a vnirà a esse vilan.

²²L'òm soget a la flin-a a cissa le ruse e 'l cagnin a fà minca sòrt ëd pèccà.

²³L'òm superb a sarà umilià, col ëd cheur ùmil a vagnerà d'onor.

²⁴Col che a l'é sòcio dël làder a l'ha an ghignon chiel midem, a fà 'l sarment pèr rende testimoniansa, ma a parla nen.

²⁵Avèj tëmma dj'òm a fà robaté ant un trabucèt, ma col che a l'ha fiusa an Nosgnor a l'é al secur.

²⁶Vàire a sèrco 'd fesse bej 'dnans a coj ch'a comando, ma l'é Nosgnor ch'a-j giùdica.

²⁷Ij gram a dèspressio ij giust, e pèr ij giust ij gram a son n'abominassion.

30

Paròle d'Agur

1Paròle d'Agur, fieul ëd Jaché; ël mëssagi profetich che st'òm-sì a l'avìa dit a Itiel e a Ucal.

²“Sicura che mi i son ël pì ignorant ëd j'òm e i l'hai pa la saviëssa che tanti as në fan blaga. ³Mi i l'hai pa amprenù la saviëssa a scòla e i l'hai pa la conossensa ch'a l'ha 'l Sant. ⁴Col che a l'é ch'a l'àbia montà al cel e a në sia peui calà? Chi ch'a l'é andàit a cheuje ël vent an soa man? Chi che a l'ha sarà j'ave an sò mantel? Col che a l'é ch'a l'ha fongà tùit ij finagi dla tèra? Coma ch'a sè s-ciama? Col ch'a l'é ël nòm ëd sò fieul, ti 't lo sas? ⁵Minca paròla 'd Nosgnor a l'é pura e a l'é sempe mostrasse vera²³⁵; chiel a l'é tanme në scu pèr coj ch'as buto sota soa guerna. ⁶Giontje pa nen a soe paròle, pèrchè a vada pa a arprocete e ti 't sie nen trovà busiard. ⁷Nosgnor! Doe ròbe it ciamo, arfúdmje pa anans che mi i meura: ⁸Ten leugn da mi la faussità e la busiardaria, dame nen nì miseria nì richëssa, ma fame avèj ël giust ch'i l'hai damanca, ⁹pèrchè, na vòta pasiamo, mi 't arnega pa e i disa: ‘Chi é-lo Nosgnor?’ Opura, butà ant lè bzògn, ch'im buta nen a robé e i dzonoro 'l nòm ëd Dé”.

235 Èl test a devra ambelessi na comparission sotantèisa (na manera 'd parlé ch'as ciamo "hypocátástasis(smijànsa, rapresentassion amplicita)". Èl test a comparission-a la pèrfession ëd minca na paròla ch'a ven da Nosgnor Dé con ëd metal pressios ch'a l'é stàit rafinà e purificà (cfr. Salm 12:6). A veul dì che dla Paròla 'd Nosgnor as peul fidesse, ch'a l'ha gnun difèt o oror, ch'a-i è nen ch'a sia fàuss o ch'a dèstorna(da nen confonde con ἀποκατάστασις , apokátástasis: restaurassion e redenscion universal). La sconda part ëd cost vers a dèspiega la portansa 'd cost pont: i-i podoma sté sigur, i podoma fidesse 'd Nosgnor.

¹⁰Dì nen ëd mal d'un servitor ëdnans ëd sò padron, pèrchè chiel at maledissa pa e ti 't n'arsèiva nen un castigh.

¹¹A-i é ëd gent che a malediss sò pare e ch'a benediss pa soa mare. ¹²A-i é ëd gent ch'a chërd d'esse càndia, ma che a l'é pa arzentasse 'd soa drugia.

¹³A-i é ëd gent con j'euj tant superb e con le parpèile tant boriose! ¹⁴A-i é ëd gent ch'a l'ha 'd dent tanme dë spa e ij sò dent maslé tanme 'd cotej, pèr balafré ij pòver fòra da la tèra, e coj ch'a l'han da manca dël necessari d'an tra j'òm.

¹⁵La sansù a l'ha doe fije ch'a diso sèmper: "Dame, dame!". Tre ròbe a son mai sodisfàite; nen mach, ma quat a diso: "Mai pro": ¹⁶la mòrt²³⁶, la fàuda turgia, la tèra ch'a n'ha mai basta d'eva e 'l feu che a dis mai: "Pro!".

¹⁷L'euj che a varda an ësbefianda sò pare e a dèspressia 'd deje ubidiensa a soa mare, che a sia gavà dai creus ëd la val e mangià dai cit ëd l'òja.

¹⁸Tre ròbe a van dèdlà ëd mia comprension, nen mach, ma a son quatr che mi i capisso pa: ¹⁹ël vieul ëd l'òja ant ij cej, la stra dël serpent ëdzora dij ròch, la stra 'd na nav ant ël mar àut, ël senté ëd n'òm con na fomna giovno²³⁷.

²⁰Na fomna adùtera as compòrta parèj: chila a mangia, peui as polida la boca e a dis: "I l'hai pa fàit ëd mal!".

²¹A-i son tre ròbe ch'a fan tramblé la tèra: nen mach, ma a son quat che mi i peudo pa suporté: ²²në s-ciav che a ven a esse rè, un fòl cand che chiel as ampiniss ël gosé 'd mangé, ²³na fija ghignonanta ch'as maria, na sèrventa che as fasa padron-a.

236 O: "la tomba", o "Sheòl".

237 O: "l'amor ëd n'òm e na fomna".

²⁴A-i é quat cite creature, an sla tèra, che pura a son pì savante dij cacam:
²⁵le furmie, rassa senza fòrsa, ma che d'istà as procuro soa provianda; ²⁶ij
daman, rassa senza difèise, ma che a drisso soa ca an tra ij ròch;
²⁷j'aliòstre, che a l'han pa un rè, ma che a san marcé tute antropà; ²⁸la
laserta, che as peul ciapesse con le man, ma che a l'é bon-a a intré fin-a ant
ij palass dël re.

²⁹Tre creature a l'han un bel portament, ansi, quatr ch'a marcio con
maestosità; ³⁰ël leon, la pì fòrta dle bestie, che a scapa an faccia a gnun; ³⁰ël
gal, arbiciolù, e 'l boch: un rè dè 'dnans a soa gent²³⁸.

³²Se ti 't ses èstàit tant fòl da cissete o s'it pensave mal, but-te la man an sla
boca! ³³Pèrchè a l'é an cicojand ël làit che as fà ël butir; schissand ël nas
che as fà seurte 'l sangh e an cissand la flin-a a ven-o fòra mach ëd ruse.

31

Paròle dël rè Lemuel

¹Paròle dël rè Lemuel²³⁹, oràcol che soa mare a l'avìa mostraje. ²Mè car
fieul! Fieul ëd mè sen! Fieul ëd la promèssa! ³Pensa nen mach a core
dapress a le fomne, ch'at pòrto via le fòrse, nì a lòn ch'a l'é la ruin-a dij rè.
⁴A va pa bin che 'n rè as daga al bèive 'd vin, Lemuel. A va nen bin che coj
ch'a governo a sbeivasso, ⁵sèdesnò a podrìo bèive e dësmentiesse 'd lòn
che la Lege a diciara e neghé ij drit dij pòver. ⁶Dà pitòst da bèive a coj ch'a
son perdù, ëd vin a coj ch'a son ant l'amarèssa. ⁷Ch'a bèivo e ch'a
dësmentio soa miseria: ch'as arcòrdo pì nen ëd soa pen-a. ⁸Parla an favor
ëd coj ch'a l'han pa na vos; sosten ij drit ëd coj ch'a peulo nen dësfindse.

238 O: “con soa armeja”.

239 As conòss pa chi ch'a sia sto rè Lemuel.

⁹Dì le còse coma ch'a stan senza tèmma, giudica con giustissia; dèsfend ij drit dij pòver e dij bzognos.

Na fomna 'nteligenta ch'as fà onor²⁴⁰

¹⁰Chi podria-lo trové na fomna virtuosa? A l'é pi pressiosa che 'd rubin!
¹¹Sò marì a l'ha fiusa an chila e chiel a n'avrà 'n grand guadagn. ¹²Chila a-i fà 'd bin e nen ëd mal tùit ij di 'd soa vita. ¹³Chila a va a serne la mej lan-a e 'l lin e a l'ha piasì 'd travajé con soe man. ¹⁴A l'é tanme le nav mercantij: a pòrta 'l mangé da leugn. ¹⁵As àussa 'd bonora e a pronta 'l mangé për soa famija, senza dësmentiesse dle servente. ¹⁶Cand ch'a trova 'n camp ch'a pensa ch'a daga na bon-a produssion, a lo cata. Dai sò guadagn a cata na vigna. ¹⁷A comensa sò travaj con bon-a veuja e as tira sù le mànie ëd brass vigoros. ¹⁸Chila a sa che soe marcansie a son ëd prima qualità e cand ch'a l'é neuit soa lampia a resta anvisca. ¹⁹A dèstend le man për ciapé la roca e a ten èstrèt ël fus. ²⁰Chila a doverta la man për guidé ij pòver e a proved ai sò bzogn. ²¹A l'ha pa tèmma che soa famija a patissa la frèid perchè a proved ch'a sio tuti bin quata. ²²As fà daspèrchila soe veste e a son tute 'd lin fin ëd color ësclarat. ²³Sò marì a l'é bin conossù cand ch'as seta an tra j'ansian dacant a le pòrte dla sità. ²⁴Chila a fàbrica 'd vestimente 'd lin e a-j vend. Ij mèrcant a ven-o a sèrché ij bindej che chila a l'ha fàit. ²⁵A l'é arvestia 'd fòrsa e 'd dignità e a rij dël di 'd doman. ²⁶Cand ch'a parla tuti a arconòsso sò bon sens e an sla lenga a l'ha sèmper ëd consèj bon da dé. ²⁷A vija con diligensa dzora 'd soa famija e mai a mangia 'l pan ëd pigrissia. ²⁸Ij sò fieuj as ausso e a-j diso grassie për tut lòn che chila a fà për lor e sò marì a manca mai 'd feje le làude. ²⁹A-j dis: "A son tante le fije ch'a l'han fàit còse 'd valor, ma ti 't l'has sorpassaje tute!". ³⁰L'anciarm a l'é n'angann

240 Na letura atenta 'd costa poesia a mostra coma ch'a esalta la savièssa divòta a Nosgnor ch'a dà 'd benefissi a la famija e a la società. Second la tradission a l'é stàit antèrpretà coma 'l criteri për èstimé la fomna giudissiosa ch'a rispeta Nosgnor e a l'ha gòj d'esse lòn che Chiel a sè speta da chila. A-i é tutut ambelessì pi che lolì. Costa poesia a buta ansema tùit ij tema dla sapiensa che a son èstàit presenta an cost liber-sì e a-j modela nt la forma 'd na fomna ideal.

e la blëssa a passa 'n pressa, ma na fomna ch'a l'ha timor ëd Dio a l'é vremen da laudé! ³¹Arconòss ël bon frut ëd sò travaj e fà conòsse a j'ansian ëd la sità ël gran' valor che chila a l'ha!

Tàula

Introdussion a l'euvera compléta dla Neuva Bibia an Lengha piemontèisa	3
Èl lìber dij Proverbi.....	4
Introdussion.....	4
1.....	7
Pròlogh.....	7
Avertiment contra j'angann ëd l'avidità.....	8
Arciam ëd la saviëssa.....	8
2.....	9
Ij tesòr ëd la saviëssa.....	9
3.....	11
Fiusa an Nosgnor.....	11
La saviëssa a sicura 'd boneur e 'd pas.....	11
Na condòta onesta.....	12
4.....	13
La trasmission ëd la saviëssa.....	13
Dòi senté, dòi comportament.....	13
Marcé decis an sla via bon-a.....	14
5.....	14
La fomna sedutriss.....	14
La benedission ëd na bon-a fomna.....	15
6.....	16
Avertiment a chi ch'as rend garant.....	16
Èl plandron e la furmija.....	16
Ritrat ëd na canaja.....	17
Lòn che Nosgnor a l'ha an ghignon.....	17
Contra l'adulteri.....	17
7.....	18
N'àutra amonission contra la fomna sedutriss.....	18
8.....	20

L'apel ëd la saviëssa.....	20
9.....	22
L'anvit ëd la saviëssa.....	22
Ël savi e 'l malgrassios.....	22
L'anvit ëd la folandràgine.....	23
10.....	23
Prim' archeuita dij proverbi 'd Salomon.....	23
11.....	27
12.....	30
13.....	34
14.....	37
15.....	41
16.....	44
17.....	48
18.....	52
19.....	54
20.....	57
21.....	60
22.....	63
Prima colession ëd le sentense dij savi.....	65
23.....	66
24.....	68
D'àutri mòt dij savi.....	70
25.....	71
D'àutri proverbi cujì cand ch'a l'era rè Esechia.....	71
26.....	73
27.....	75
28.....	78
29.....	80
30.....	83
Paròle d'Agur.....	83
31.....	85
Paròle dël rè Lemuel.....	85
Na fomna 'nteligenta ch'as fà onor.....	86